

**KATSAUS LASTEN ASEMAAN, LAPSIIN
KOHDISTUVIIN
OIKEUDENLOUKKAUKSIIN JA
LASTENSUOJELUJÄRJESTELMÄÄN
IRAKISSA**

7.3.2018

Raportti

Maatietopalvelu

Julkinen

Tiivistelmä

Katsauksen tarkoituksena on kuvata Irakissa lapsiin kohdistuvia oikeudenloukkauksia, jotka eivät suoraan liity maassa käynnissä olevaan aseelliseen konfliktiin. Katsauksessa luodaan kuva lapsityövoiman käytöstä ja katulapsista sekä lapsiin kohdistuvasta ihmiskaupasta, sieppauksista, hyväksikäytöstä ja sotilaallisten organisaatioiden värväyksestä ja tyttöjen ympärileikkauksesta sekä lapsiavioliitoista. Lisäksi raportissa käsitellään Irakin lastensuojelujärjestelmää.

Katsauksen kokoamisessa on käytetty erilaisia julkisia lähteitä, kuten kansainvälisten järjestöjen ja tutkimuslaitosten tuottamia raportteja ja tietoaaineistoja sekä näitä täydentävää uutismateriaalia, joka on ollut Maahanmuuttoviraston saatavilla raportin kirjoittamishetkellä.

English Abstract

This report makes an overview on infringements against children in Iraq which are not directly related to the armed conflict in the country. It handles child labour and street children and more over human trafficking, kidnappings, abuse and recruitment by military organisations of children, female genital mutilation and child marriage. Furthermore, the report deals with child protection system in Iraq.

The report based on different public sources, like reports published by international organisations and research institutes and complementary news material, which the Finnish Immigration Service has had access to at the time of writing of this report.

SISÄLLYS

1. Lapset Irakissa	3
2. Lapsiin kohdistuvat oikeudenloukkaukset	6
2.1. Yleistä	6
2.2. Lapsityövoima	9
2.3. Katulapset	11
2.4. Pakkovärväys aseelliseen toimintaan	12
2.5. Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö	14
2.6. Perheväkivalta ja kunniaväkivalta	15
2.7. Tyttöjen ympärileikkaus (FGM)	17
1.1. Lapsiavioliitot, pakkoavioliitot ja rekisteröimättömät avioliitot	18
2.8. Ihmiskauppa, sieppaukset ja fasliya-avioliitto	21
3. Lastensuojelu Irakissa	24
3.1. Lastensuojelujärjestelmä	24
3.2. Orpolasten tilanne	26
4. Lähteet	29

1. Lapset Irakissa

Tässä raportissa luodaan yleiskatsaus lasten asemaan Irakissa ja käsitellään lapsiin kohdistuvia, yleisimpiä oikeudenloukkauksia, jotka johtuvat muusta kuin suoraan Irakin aseellisesta konfliktista. Lisäksi tässä raportissa kuvataan Irakin lastensuojelujärjestelmää. Aseellista konfliktia käsitellään tarkemmin Maahanmuuttoviraston julkaisemissa Irakin tilannekatsauksissa.¹ Lisäksi Maahanmuuttoviraston FAKTA-hankkeen puitteissa toteutetun tiedonhankintamatkan 2017 raportissa sivutaan myös lasten tilannetta.²

Irak on jakautunut Irakin keskushallinnon alaisiin alueisiin ja Kurdistanin itsehallintoalueen (Kurdistan Regional Government, KRG, joka kattaa Dohukin, Erbilin ja Suleimanian läänit). Irakin Kurdistanin rajan eteläpuolella sijaitsevat ns. kiistellyt alueet³, joiden hallinnasta osapuolet ovat kiistelleet ja joiden tosiasiallisessa hallinnassa tapahtui osin muutoksia vuoden 2017 loppupuolella. Osassa tässä raportissa käytetyistä lähteistä ei ole selvästi mainittu, koskeeko jokin esitetty asia koko Irakia vai vain esimerkiksi keskushallinnon alaisia läänejä.

YK:n väestörahasen (United Nations Population Fund, UNFPA) mukaan Irakin väestö on noin 38,3 miljoonaa ja väestö on keskimäärin hyvin nuorta. 40,4 % väestöstä on 0 – 14-vuotiaita. 56,6 % väestöstä on 15 – 64-vuotiaita ja 65 vuotta täyttäneitä on 3 %.⁴ UNICEFin mukaan 99 % alle 5-vuotiaista irakilaislapsista on rekisteröity.⁵

UNICEFin vuonna 2017 julkaiseman lapsiköyhyysraportin mukaan noin neljännes (23 %) irakilaislapsista elää köyhydessä. Lapsiköyhyys on maaseudulla (34 %) kaksinkertaista kaupunkeihin verrattuna (17 %). Läänien välillä on suuria eroja: Irakin Kurdistanin alueella köyhien lasten osuus on 6 % kun taas Muthannan, Qadissian, Missanin ja Thi-Qarin lääneissä osuus on lähes 50 %. Lapset muodostavat suurimman osan (57 %) Irakin kaikista köyhistä. Irakin sosiaaliapujärjestelmä ei erityisesti kohdistu alaikäisiin orpoja lukuunottamatta. 11 % koko väestöstä saa tulonsiirtoja mutta vain 8 % lapsista elää perheessä, joka vastaanottaa tulonsiirtoja. Tulonsiirrot eivät ole erityisen hyvin kohdennettu köyhille ja tulonsiirtoja saaneista vain 24 % oli köyhiä. Suurin osa erittäin köyhistä (87 %) ja köyhistä (89 %) irakilaisista jää käytännössä avun ulkopuolelle.⁶

UNICEFin lapsiköyhyysraportin mukaan joulukuussa 2016 puolet maan sisäisesti siirtymään joutuneista (internally displaced person, IDP) 3,1 miljoonasta henkilöstä oli lapsia. Vuonna 1990 alkanut elintarvikkeiden jakojärjestelmä (universal food ration system, Public Distribution System, PDS) ei raportointihetkellä tavoittanut kaikkia perheitä konfliktin vuoksi. Koska jakelujärjestelmä pohjautuu asuinpaikkaan, IDP-perheet ovat järjestelmän ulkopuolella.⁷

¹ Maahanmuuttovirasto / Maatietopalvelu 2017

² Maahanmuuttovirasto / Maatietopalvelu / FAKTA -hanke 2018

³ Osia Nineven, Kirkukin, Salah-al Dinin, Diyalan ja Erbilin lääneistä

⁴ UNFPA (päiväämätön)

⁵ UNICEF (päiväämätön)

⁶ UNICEF 2017a, s. 8, 20, 94

⁷ UNICEF 2017a, s. 13

Kansallinen köyhyysraja henkeä kohden oli vuonna 2014 105 000 Irakin dinaaria (n. 72 €)⁸ kuukaudessa.⁹

YK:n humanitaarisen avun koordinoituviraston OCHA:n tammikuussa 2018 julkaiseman katsauksen mukaan arviolta 8,7 miljoonaa irakilaista oli humanitaarisen avun tarpeessa ja 3,4 miljoonaa sai humanitaarista apua.¹⁰ OCHA:n tammikuussa 2017 julkaisemien lukujen mukaan avun tarpeessa oli 11 miljoonaa. Heistä 5,1 miljoonaa¹¹ oli alle 18-vuotiaita. Eniten avun tarvisijoita oli tuolloin Nineven, Anbarin, Erbilin ja Kirkukin sekä Salah-al-Dinin lääneissä.¹²

Irak ratifioi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (the UN Convention on the Rights of the Child, 1989) vuonna 1994.¹³ Irak on lisäksi ratifioinut muita kansainvälisiä sopimuksia, jotka vaikuttavat myös lasten oikeuksiin.¹⁴

Irakin perustuslain artikla 29 suojaa lasten taloudelliselta hyväksikäytöltä ja takaa sen, että valtio tekee vaaditut toimenpiteet suojellakseen lapsia sekä kieltää väkivallan ja hyväksikäytön perheessä, koulussa ja yhteiskunnassa: *"Economic exploitation of children in all of its forms shall be prohibited, and the State shall take the necessary measures for their protection. All forms of violence and abuse in the family, school and society shall be prohibited"*. Artikla 37 kieltää pakkotyövoiman, ihmiskaupan sekä naisten ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön kaupallisiin tarkoituksiin: *"Forced labor, slavery, slave trade, trafficking in women or children, and sex trade shall be prohibited"*¹⁵.

Perustuslain tehoa rajoittaa tai sen kanssa on ristiriidassa perustuslain muita artikloja kuten artikla 2, jonka mukaan Islamin määräysten kanssa ristiriidassa olevaa lakia ei voida säätää: *"No law may be enacted that contradicts the established provisions of Islam."* Tämä artikla on ongelmallinen koska ei ole selvää, kenellä on auktoriteetti tulkita islamia. Esimerkiksi jotkin uskonoppineet pitäytyvät käsityksessä, että islamissa ei ole alaikärajaa avioliiton solmimiseksi.¹⁶

Irakin rikoslaki määrittää alaikäisiksi alle 18-vuotiaat. Artiklan 66 mukaan alle 15-vuotiaat luokitellaan lapsiksi ja 15 – 17-vuotiaat nuoriksi henkilöiksi. Jos alaikäinen tekee rikoksen, häntä tulee varoittaa tuomioistuimessa sen sijaan, että häntä rangaistaisiin lain mukaisesti tai hänet on luovutettava jollekin hänen vanhemmistaan, laillisista huoltajistaan tai sijaisperheestä ja huomautettava kyseistä tahoa siitä, että heidän tulee varmistaa alaikäisen hyvä käyttäytyminen. Lasta voidaan sakottaa riippumatta siitä, mistä rikoksesta rangaistaan. Alaikäinen voidaan myös määrätä kasvatuskouluun (reform school) 6 kk:sta 3 vuoden pituiseksi ajaksi. Nuoret henkilöt voidaan myös määrätä nuorisorikollisille tarkoitettuun kouluun. 18 – 19-vuotiaita ei lain mukaan voi tuomita kuolemaan vaan tällöin rangaistus tuomitaan elinkautisena vankeutena.¹⁷

⁸ www.valuuttamuunnin.eu:n laskurin mukaan helmikuun lopussa 2018 105 000 Irakin dinaaria on n. 72 €.

⁹ US Social Security Administration 2017.

¹⁰ OCHA 2018, s. 1-3

¹¹ luvussa saattaa olla samoja henkilöitä useita kertoja

¹² OCHA 2017, s. 2, 4-5, 10

¹³ UNICEF 2015, s. 20-21

¹⁴ esim. UN CRC 2015, s. 1-2

¹⁵ UNICEF 2015, s. 21; UNAMI 2005

¹⁶ MRGI / CCCR / Puttick, Miriam 2015, s. 7

¹⁷ National Legislative Bodies / National Authorities 2010, s. 11-14

Irakin laissa henkilöoikeudellisesta asemasta (Personal Status Law No 188, 1959) säädetään minimiavioitumisiäksi 18 vuotta, mutta laki sallii avioitumisen 15-vuotiaana tietyin edellytyksin.¹⁸

Irak on taustaltaan heimoyhteiskunta. Heimojen perinteiset arvot kuten henkilöön ja sukuun liitettävät kunniakäsitykset (*sharaf*) ja omaa ryhmää, kuten perhettä tai klaania, kohtaan osoitettava solidaarisuus (*'asabiyya*) vaikuttavat yhteiskunnallisiin tapoihin ja maan poliittiseen kulttuuriin. Siviilioikeuden olemassaolosta huolimatta perinteiseen heimolakiin (*'urf*) liittyviä käytänteitä esiintyy edelleen etenkin maaseudulla sekä joillakin urbaaneilla alueilla.¹⁹

Irakissa perhe nähdään keskeisenä yhteiskunnan perusyksikkönä. Perustuslain artiklassa 29 säädetään perheen olevan yhteiskunnan perusta. Lisäksi siinä säädetään, että valtion tulee suojella perheitä ja niiden uskonnollisia, moraalisia ja kansallisia arvoja: *"The family is the foundation of society; the State shall preserve it and its religious, moral, and national values"*.²⁰

Irakissa perheen käsite on laajempi kuin mihin länsimaissa on totuttu mikä heijastuu lainsäädännössä. Irakin vuonna 1951 muotoillun siviililain artiklan 38 mukaan *"The family of a person is made up of his relatives; those who are united by a common ancestry will be deemed to be relatives"*.²¹

Isää pidetään Irakissa lapsen laillisena huoltajana. Äidille myönnetään huoltajuus ainoastaan lapsen 10. ikävuoteen asti. Poikkeuksia tehdään harvoin.²²

Irakin keskustilastoviranomaisen vuonna 2012 julkaiseman, 10 620 kotitaloutta käsittävän tutkimuksen mukaan kotitalouden koko on Irakissa noin 6 henkilöä (Irakin keskushallinnon alueella keskimäärin 6,3 henkeä ja Kurdistanin alueella 5,2 henkeä). Nainen perheenpäänä on noin 10,7 %:ssa kotitalouksista (Irakin keskushallinnon alueella 9,8 %:ssa ja Kurdistanissa 14,9 %:ssa).²³

Irakissa on runsaasti uskonnollisia, kielellisiä ja etnisiä vähemmistöjä, etenkin kiistellyillä alueilla ja Bagdadin seudulla sekä maan sisäisesti siirtymään joutuneina Irakin Kurdistanissa. Tässä raportissa ei eritellä näihin eri vähemmistöryhmiin kuuluvien lasten tilannetta erikseen. Yleisellä tasolla voidaan kuitenkin todeta, että pienten vähemmistöjen tilanne Irakissa on haasteellinen.²⁴

Lapsen elinoloihin vaikuttavat useat seikat. Tämä raportti valottaa lasten elinolosuhteita Irakissa yleisluontoisella tasolla. Jokaisen yksittäisen lapsen tilanne on yksilöllinen.

¹⁸ National Legislative Bodies / National Authorities 1959

¹⁹ Eisenstadt, Michael 2007, s. 1-2

²⁰ UNAMI 2005

²¹ UNHCR 1990

²² UN CRC 2015, s. 12

²³ CSO 2012, s. 8, 13

²⁴ esim. UNAMI & OHCHR 2017, s. 15

2. Lapsiin kohdistuvat oikeudenloukkaukset

2.1. Yleistä

Osa lapsiin kohdistuvista oikeudenloukkauksista Irakissa aiheutuu aseellisesta konfliktista. ISIS-konflikti kärjistyi kesällä 2014, ISIS kukistettiin virallisesti marraskuussa 2017 ja alkuvuonna 2018 on ollut yksittäisiä iskuja. Loppuvuonna 2017 käytiin taisteluja osassa ns. kiisteltyjä alueita Irakin keskushallinnon käynnistettyä operaation sen jälkeen kun Irakin Kurdistan oli järjestänyt itsenäistymistä koskevan kansanäänestyksen syyskuussa. Tässä raportissa ei käsitellä aseellisesta konfliktista johtuvia oikeudenloukkauksia laajasti, vaan keskitytään muun tyyppisiin oikeudenloukkauksiin, joiden kohteeksi lapset Irakissa joutuvat. Usein oikeudenloukkaukset liittyvät toisiinsa ja kasautuvat.

UNICEFin vuoden 2016 arvion mukaan Irak on lapsille yksi vaarallisimmista paikoista maailmassa. Vuosikymmeniä kestäneet konfliktit, talouspakotteet, väkivalta ja turvattomuus sekä talouden pysähtyneisyys ovat haitanneet maan kehitystä. Järjestön arvion mukaan 4,7 miljoonaa irakilaislasta – kolmasosa kaikista lapsista – eri puolilla maata on avun tarpeessa. Lähes 10 % lapsista – yli 1,5 miljoonaa – on joutunut pakenemaan kotialueeltaan 2014 alkaneiden väkivaltaisuuksien vuoksi ja usein he ovat joutuneet pakenemaan useampaan kertaan. 3,6 miljoonaa²⁵ lasta on suuressa vaarassa kuolla, loukkaantua, kokea seksuaalista väkivaltaa tai joutua pakkorekrytoiduksi tai siepatuksi. Jatkuvana vaarana ovat mm miinat ja räjähtämättömät taisteluvälineet, jotka tappavat ja vahingoittavat lapsia.²⁶

UNICEFin arvion mukaan 3,5 miljoonaa kouluikäistä lasta ei pääse kouluun tai minkäänlaiseen koulutukseen ja miljoona kouluikäistä lasta on joutunut siirtymään maan sisäisesti.²⁷ Yksi viidestä koulusta on konfliktin takia pois käytöstä ja 797 koulua on otettu IDP-väestön majoituskäyttöön.²⁸ YK:n turvallisuusneuvoston raportin mukaan vuonna 2016 tapahtui 10 vahvistettua ja 18 vahvistamatonta hyökkäystä kouluihin ja koulujen henkilökuntaa kohtaan. Kaksi koulua tuhoutui ilmaiskussa Mosulissa ja kolme koulua vaurioitui taisteluissa Kirkukissa ja Ninevessä. 34 koulua oli ISISin taistelukäytössä, varastoina ja koulutuskeskuksina Anbarissa, Kirkukissa ja Ninevessä ja neljä koulua oli Irakin turvallisuusjoukkojen tai niihin liitoksissa olevien puolisotilaallisten Hashd-joukkojen (Hashd al Shaab, PMU-joukot, Popular Mobilization Units) käytössä.²⁹

UNICEFin kokoaman tilaston mukaan vuosina 2015 – 2016 lähes puolet kouluikäisistä, maan sisäisesti siirtyneestä (IDP) lapsesta ei käynyt koulua. Sekä absoluuttiset että prosentuaaliset luvut vaihtelevat huomattavasti lääneittäin. Irakin keskushallinnon alaisissa lääneissä oli yhteensä noin 329 000 (n. 68 %) IDP-lasta, jotka eivät käyneet koulua. Vaikein tilanne on Salah-al-Dinissä ja Diyalassa, joissa kummassakin yli 90 % IDP-lapsista ei käynyt koulua. Irakin Kurdistanissa tilanne oli parempi. Alueella³⁰ oli noin 27 000 lasta, jotka eivät käyneet koulua. Prosentuaalisesti

²⁵ Lähteestä ei käy ilmi, että miten kyseinen luku, 3,6 miljoonaa, on laskettu. Koska raportti on julkaistu vuonna 2016, luvussa lienee mukana satoja tuhansia ISISin silloisella tai entisellä vaikutusalueella asuneita lapsia.

²⁶ UNICEF 2016a, s. 5.

²⁷ UNICEF 2016a, s. 11

²⁸ UNICEF 2016a, s. 11 [lähde: UNICEF Iraq Education statistics, 2016]

²⁹ UNSC 2017, s. 13

³⁰ tilastoissa mukana vain Erbilin ja Dohukin alue, joten Suleimania on tilastojen ulkopuolella

he muodostivat noin 11 % kouluikäisistä IDP-lapsista.³¹ Jotkut muualta maasta tai ulkomailta takaisin palanneet ja Bagdadiin asettuneet sunnit pelkäävät lähettää lapsiaan kouluun häirintää peläten.³²

Luku- ja kirjoitustaidottomien määrä vaihtelee huomattavasti lääneittäin. YK:n (2013) mukaan luku- ja kirjoitustaidottomien osuus yli 12-vuotiaista naispuolisista irakilaisista oli lääneittäin seuraava:

Dohuk (Kurdistan), Muthanna, Missan 28,7 % – 32,9 %

Thi-Qar, Qadissia, Erbil (Kurdistan), 24,6 % – 28,6 %

Wassit, Najaf, Nineve, Suleimania (Kurdistan), Salah al-Din, 20,7 % – 24,5 %

Basra, Anbar, Karbala, Babil, Diyala, Kirkuk, 12 % – 20,6 %

Bagdad 11,9 %³³

YK:n turvallisuusneuvoston raportin mukaan vuoden 2016 aikana ISISin toimet ja taistelu ISISiä vastaan aiheutti yli 2 000 lapsen kuoleman tai vammautumisen Irakissa ja Syyriassa. Konflikti oli erityisen intensiivinen erityisesti Anbarin ja Nineven lääneissä, joissa toteutettiin laajamittaiset operaatiot Mosulissa ja Fallujassa alueiden takaisin haltuun ottamiseksi ISISiltä. YK kirjasi Irakissa vuoden 2016 aikana 257 välikohtausta, joiden seurauksena 834 lasta kuoli tai haavoittui. Välikohtauksiksi raportissa mainitaan ISISin hyökkäykset lapsia kohtaan, räjähteet, hyökkäykset julkisille paikoille sekä turvallisuusjoukkoja ja shiialaisten uskonnollisia juhlatilaisuuksia vastaan, kranaatti- ja raketti-iskut, ilmaiskut ja tykistötulitus.³⁴

YK:n avustusoperaatio UNAMIn marraskuussa 2017 julkaistun raportin mukaan lukuisia lapsia joutui oikeudenloukkausten kohteeksi lokakuussa 2016 alkaneen Mosulin takaisinvaltausoperaation aikana: Lapset joutuivat erotetuiksi perheistään, väkivaltaisuuksien silminnäkijöiksi ja ISISin indoktrinaation kohteiksi, heitä ammuttiin ja pakkovärvättiin taisteluihin. Lisäksi he joutuivat ilmaiskujen uhreiksi, jäivät ilmaiskussa romahtaneiden talojen raunioihin, lapsia haavoittui ja kuoli räjähdyksissä, heitä pakotettiin ihmiskilviksi sekä he vahingoittuivat kemiallisia aineita sisältävien aseiden käytössä. Pääministeri Al-Abadi julisti Mosulin operaation päättyneeksi heinäkuussa 2017. Oikeudenloukkausten kohteeksi joutuneet lapset tarvitsevat hoitoa ja suojaa, mutta käytettävissä olevat resurssit lääketieteellisen ja psykososiaalisen avun antamiseksi ovat vähäiset.³⁵

ISIS-konflikti on vaikuttanut vuodesta 2014 lähtien järjestön vaikutusalueella asuneiden lasten mielenterveyteen. Save the Childrenin kolmessa paikassa toteuttaman selvityksen mukaan mielenterveysongelmat ovat erilaisia riippuen siitä, elikö lapsi pitkään ISISin alaisuudessa vai pakeniko lapsen perhe ISISiä varhaisessa vaiheessa. ISISin alaisuudessa pitkään asuneet lapset ja sen jälkeen Hammam al Alilin leirille muuttaneet olivat nähneet kotialueellaan Mosulin seudulla väkivaltaa ja heillä on pelkotiloja, painajaisunia, muistivaikeuksia, stressiä ja surua perheenjäsenen tai sukulaisen menettämisen vuoksi eivätkä he välttämättä kykene enää käyttäytymään kuten lapsi, esim. leikkimään. Heidän vanhemmillaankin on mielenterveysongelmia ja sekä vanhemmat että lapset ovat aiempaa aggressiivisempia. ISISin

³¹ UNICEF 2017c, s. 22 - 23

³² Kansainvälinen järjestö Bagdadissa. Haastattelu loka-marraskuussa 2017 Maahanmuuttoviraston FAKTA-hankkeen tiedonkeruumatkalla.

³³ UN Iraq 2013, s. 1

³⁴ UNSC 2017, s. 2, 12

³⁵ UNAMI 2017b, s. 13-14, 17, 19-22, 33-34, 37-39, 46-48

alueelta varhaisessa vaiheessa paenneet säästyivät raa'alta todellisuudelta kotialueella, mutta heille on alkanut pitkällisen oleskelun aikana Garmawan leirillä ja Warin kaupungissa ilmetä mielenterveyshäiriöitä kuten eristäytymistä, turvattomuutta, stressiä, toivottomuutta ja vuoteenkastelua. Lisäksi koulunkäynti on voinut keskeytyä, heitä saatetaan hyväksikäyttää työssä ja he ovat yhä haavoittuvammasa asemassa.³⁶

ISISin hallitessa osia Irakista, jäi osa alueen lapsista rekisteröitymättä ja vaille syntymätodistusta. Lapsia syntyi lisäksi raikausten seurauksena sekä ulkomaisille ISIS-taistelijoille, jotka ovat joko kuolleet tai lähteneet Irakista. Nämä lapset äiteineen ovat stigmatisoitumisen ja puutteellisten dokumenttien vuoksi haavoittuvassa asemassa.³⁷

Joulukuuhun 2016 mennessä UNHCR on tunnistanut 800 lasta, joiden syntymä on rekisteröity ISISin toimesta järjestön silloisella vaikutusalueella. Irakin keskushallinto tai Irakin Kurdistanin viranomaiset eivät hyväksy ISISin myöntämiä dokumentteja. Kokonaan vaille syntymätodistusta olevien lasten tai ISISin rekisteröimien lasten uudelleen rekisteröinti Irakin järjestelmään voi olla hankalaa, esim. puuttuvien dokumenttien (kuten vanhempien avioliittotodistus) tai ISISin myöntämien dokumenttien, vanhemman kuoleman tai katoamisen, isän tuntemattoman henkilöllisyyden (esimerkiksi raikaustapauksissa), lapsen hylkäämisen, liikkumisrajoitusten, varojen puutteen tai epä johdonmukaisten verinäytevaatimusten vuoksi.³⁸ Maahanmuuttoviraston FAKTA-hanke toteutti tiedonhankintamatkan Bagdadiin loppuvuonna 2017. Tuolloin kaksi järjestöä huomautti, että ISIS-taistelijan kanssa lapsia saaneilla naisilla on identiteettiongelmia. Myös heidän lapsensa joutuvat aikuisiksi kasvaessaan pohtimaan omaa identiteettiään.³⁹

Maan sisäisesti siirtymään joutuneet perheet ovat osin hajonneet ja perheissä on toisinaan perheenpäänä nainen tai alaikäinen lapsi. Näin on etenkin Wassetissa, jossa 17 %:ssa IDP-perheistä perheenpäänä on nainen 6 %:ssa perheistä perheenpäänä on alaikäinen. Vastaavat luvut Thi Qarin läänissä ovat 9 % ja 13 %, Basrassa 10 % ja 1 %, Missanissa 14 % ja 0 % sekä Karbalan läänissä 10 % kumpikin. Muissa lääneissä prosenttiosuudet ovat pienemmät.⁴⁰

YK:n lapsen oikeuksien komitea on huolissaan jatkuvasta sukupuolisesta syrjinnästä joka kohdistuu tyttöihin. Erityisesti tytöt kärsivät perheväkivallasta, psykologisesta ja seksuaalisesta hyväksikäytöstä, lapsi- ja pakkoavioliitoista ja väliaikaisista avioliitoista (*muta'a*) ja esteistä päästä koulutuksen pariin.⁴¹

Komitea toteaa, että syrjintää kokevat myös etnisiin ja uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset (esimerkiksi koskien dokumentteja tai sosiaalipalveluja), avioliiton ulkopuolella syntyneet, vammaiset, seksuaalivähemmistöihin kuuluvat, lapset joiden huoltajat kuuluvat em. ryhmiin ja lapset jotka käyttäytyvät sosiaalisista normeista poikkeavalla tavalla.⁴²

Kansalaisoikeuksien osalta komitea toteaa, että valtion tulisi huolehtia, että lapset voisivat periä kansalaisuuden myös äidiltään ilman rajoituksia, uudistaa väestön rekisteröintijärjestelmää ja antaa kansalaisuustodistus sitä vaille oleville ryhmille, varmistaa, että rekisteröimättömien

³⁶ Save the Children 2017, s. 7-9, 12, 14-32

³⁷ Lattimer Mark 2017, s. 22

³⁸ UNAMI 2017a, s. 13

³⁹ Kaksi kansainvälistä järjestöä Bagdadissa. Haastattelu loka-marraskuussa 2017 Maahanmuuttoviraston FAKTA-hankkeen tiedonkeruumatkan aikana.

⁴⁰ IOM 2017b, s. 19

⁴¹ UN CRC 2015, s. 4

⁴² UN CRC 2015, s. 5

avioliittojen ulkopuolella syntyneet lapset saavat henkilöllisyysasiakirjat. Lisäksi valtion tulisi nopeuttaa feilikurdien kansalaisuuden palauttamisprosessia, huolehtia feilikurdien lapsille henkilöllisyysdokumentit ja varmistaa, että tytöt voivat saada passin ilman huoltajan suostumusta.⁴³

Yhdysvaltain ulkoministeriön vuotta 2016 koskevan ihmisoikeusraportin mukaan Irakissa asuvat kansalaisuudettomat⁴⁴ kokivat syrjintää koulutukseen ja työhön pääsyssä.⁴⁵

2.2. Lapsityövoima

UNICEFin 2016 julkaiseman arvion mukaan 575 000 irakilaislasta tekee töitä. Määrä on kaksinkertainen vuoteen 1990 verrattuna.⁴⁶

UNICEFin joulukuussa 2015 julkaiseman pahimpia lapsityövoiman muotoja käsittelevän raportin mukaan Irakin työainsäädäntö asettaa työnteon alaikärajaksi 15 vuotta ja kieltää lapsityövoiman pahimmat muodot, tunnistaa vaaralliset ammatit joihin 15 – 18-vuotiaita ei pitäisi altistaa sekä pyrkii edistämään työturvallisuutta ja terveystieteistä ja -välineitä. Laki pakollisesta koulutuksesta on osa lainsäädäntökokonaisuutta, jolla lapsityövoiman käyttöä pyritään vähentämään. Laki velvoittaa vanhemmat tai huoltajat ilmoittamaan lapsi peruskouluun kunnes lapsi on 15-vuotias tai kunnes 6 luokkaa on suoritettu. Käytännössä valtion viranomaisten mahdollisuudet lakien noudattamisen valvontaan ovat vakavasti vaarantuneet johtuen maan vaikeasta sosioekonomisesta ja turvallisuustilanteesta.⁴⁷

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n 2015 julkaiseman raportin mukaan 7,4 % (454 330) 5 – 14-vuotiaista⁴⁸ irakilaislapsista työskenteli. Poikien työskentely oli yleisempää (6,9 %, 303 575 henkeä) kuin tyttöjen (3,6 %, 150 755). On kuitenkin huomattava, että tilastoissa ei oteta huomioon kotona tehtyä työtä kuten siivousta, lastenhoitoa ja ruoanlaittoa, mitkä ovat arabiyhteiskunnissa ovat tyttöjen tehtäviä. Tytöt työllistyvät myös muihin vähemmän näkyviin töihin kuten kotiapulaisiksi. Maaseudulla asuvat lapset työskentelivät useammin kuin kaupungissa asuvat. Maaseudulla asuvista lapsista 8,7 %, yhteensä 250 923, työskenteli. Kaupungeissa asuvien osalta vastaavat luvut ovat 3,6 % ja 203 407. Kaupungeissa asuvien tavallisimmat alat olivat palvelut, kauppa, maatalous ja tehdastyö. Maaseudulla maatalousala oli tyypillisin ala. ILO:n mukaan maatalousala on rakennus- ja kaivosalan ohella yksi vaarallisimmista aloista. Maataloustyössä lapset käyttävät vaarallisia laitteita, altistuvat torjunta-aineille ja rasittuvat fyysisesti liikaa. Useimmat työssä käyvät lapset käyvät myös koulua. Työssä käyvät lapset ovat koulutuksen suhteen lähes vuosiluokan verran jäljessä työssä käymättömiin lapsiin verrattuna ja he jättävät koulun kesken useammin kuin työssä käymättömät lapset.⁴⁹

⁴³ UN CRC 2015, s. 8

⁴⁴ Kansalaisuudettomia Irakissa voivat olla ainakin raportissa mainitut bidunit, jotka asuvat pääasiassa Basran, Thi-Qari ja Qadissian lääneissä. Muita mainittuja ryhmiä ovat romanit, ahwazit, bahailaiset, eteläisen suoalueen asukkaat, turkkilaisten kurdiheimojen Goyanin ja Omiariyain jäsenet Mosulin seudulla.

⁴⁵ US DoS 2017a

⁴⁶ UNICEF 2016a, s. 7 [lähde: UNICEF Iraq programme monitoring data].

⁴⁷ UNICEF 2015, s. 20-21

⁴⁸ Tilastossa ei ole mukana 15 – 17 -vuotiaita, koska heille ei-vaarallisten töiden tekeminen on sallittu.

⁴⁹ ILO & UCW 2014, s. 2-3, 13-20

UNICEFin pahimpia lapsityövoiman muotoja käsittelevän raportin mukaan lapsityövoiman käytön taustalla on köyhyys, kouluun pääsyn estyminen tai huonolaatuinen koulutus, kulttuuriset ja sosiaaliset normit, perinteet sekä sosioekonominen ja poliittinen epävakaus. Köyhissä kotitalouksissa lapset hankkivat noin 20–25 % perheen tuloista. Suuri osa tuloista näissä perheissä käytetään ruokaan joten lasten osallistuminen työntekoon on oleellista köyhien perheiden toimeentulon kannalta. Lapsia jätetään lähettämättä kouluun jos perheellä ei ole varaa kustantaa esim. kirjoja, materiaaleja, kouluvaatetusta, koulukuljetusta ja ruokaa. Köyhät perheet eivät välttämättä näe koulussa tarjotun opetuksen sisältöä relevanttina jokapäiväisessä elämässä. Lapsilla, joiden äideillä ei ole koulutusta tai heillä on sitä vain vähän, on suurempi riski jäädä pois koulusta ja siirtyä töihin. Toisinaan lapsia veloitetaan tukemaan vanhempiensa työtä esimerkiksi pelloilla, työpaikoilla ja kotona ja ottamaan vastuuta nuorena. Lapsityövoiman käyttöä esiintyy etenkin perheissä, jotka ovat haavoittuvassa asemassa esimerkiksi avioeron, sairauden tai vamman vuoksi. Lisäksi konfliktit, kriisit, epävakaus ja luonnonmullistukset lisäävät maan sisäistä ja ulkomaille suuntautuvaa muuttoliikettä. Nämä tekijät voivat lisätä lasten siirtymistä töihin. Monet työskentelevät lapset ovat IDP-perheistä. Heistä useimmat ovat poikia ja taustalla on kulttuurinen käsitys, jonka mukaan pojat ovat vastuussa perheen toimeentulosta joko yhdessä isiensä kanssa tai isän ollessa estynyt vastaamaan toimeentulosta.⁵⁰

Edellä mainittuun raporttiin on listattu lapsityövoiman pahimpia muotoja viidellä Irakin alueella. Lapset työskentelevät mm. tiilitehtaissa, aseellisissa ryhmissä, jätteiden kierrättämisessä, seksialalla, teollisuudessa, huumeidenvälittäjinä, kerjääjinä, katukaupustelijoina, hautausmailla, räätäleinä, bensiininmyyjinä, aseiden myyjinä, vartijoina, jättehtaissa ja alkoholinmyyjinä. Näistä viittä työtä selvitettiin tarkemmin viidellä eri alueella: Bagdadissa, Najafissa, Kirkukissa, Thi Qarissa ja Basrassa.⁵¹

Bagdadista itään sijaitsevassa Nahrawanissa suuri määrä lapsia työskentelee tiilitehtaissa. Vanhemmat ovat pakottaneet useimmat näistä lapsista töihin. Ympäristö on saastunutta ja useimmat lapset kärsivät keuhkojen ja silmien terveysongelmista.⁵²

Najafissa on lukuisia pyhiä paikkoja ja hautausmaita ja perheet eri puolilta maata haluavat haudata kuolleet omaisensa Najafiin. Lapsia työskentelee hautausmailla myymässä uskonnollisia muistoesineitä, kerjäämässä ja haudankaivajina. Lapset altistuvat äärimmäisille sääolosuhteille, eläinten pistoille ja puremisille, putoamisille sekä alueen vanhojen rakennusten romahduksille.⁵³

Kirkukissa lapsiprostituutio on organisoitu kahdella tavalla. Ensinnäkin sitä tapahtuu asunnoissa, toiseksi joitakin taloja tai asuntoja käytetään toimistoina, joista tapaamiset ja koordinointi hoidetaan mutta itse prostituutio tapahtuu muualla. Näiden toimistojen sijaintia vaihdellaan viranomaisvalvonnan välttämiseksi. Toiminnalla on merkittäviä negatiivisia fyysisiä, moraalisia, psykososiaalisia ja emotionaalisia vaikutuksia prostituutiossa työskenteleville lapsille.⁵⁴

Thi Qarissa monet prostituutiossa työskentelevät lapset kerjäävät kaduilla ja tällä tavoin voivat lähestyä asiakaskuntaa. Nämä lapset altistuvat liikenneonnettomuuksille, väkivallalle, terveysriskeille, äärimmäisille sääolosuhteille ja he ovat helppo kohderyhmä huumeiden ja alkoholin myyjille. Useimmilla lapsilla on rikosrekisteri.⁵⁵

⁵⁰ UNICEF 2015, s. 10, 18-19

⁵¹ UNICEF 2015, s. 25

⁵² UNICEF 2015, s. 59-60

⁵³ UNICEF 2015, s. 60-61

⁵⁴ UNICEF 2015, s. 60

⁵⁵ UNICEF 2015, s. 61-62

Basrassa lapsia toimii katukaupustelijoina ja kerjäläisinä. Nämä lapset asuvat slummeissa joissa lapset ovat alttiina fyysiselle väkivallalle, kerjäläisjengien rekrytoinnille, seksuaaliselle hyväksikäytölle ja rikollisjengien kidnappauksille.⁵⁶

Irak on ratifioinut YK:n työjärjestö ILO:n (International Labour Organisation) työvoiman vähimmäisikää koskevan sopimuksen nro 138 (1973) vuonna 1985 ja lapsityövoiman pahimpia muotoja ehkäisevän sopimuksen 182 (1999) vuonna 2001.⁵⁷

Yhdysvaltain ulkoministeriön (US DoS) vuotta 2016 koskevassa ihmisoikeusraportissa todetaan, että Irakin työlainsäädäntö ei suojaa niitä 15-17-vuotiaita, jotka työskentelevät tavaroita kotikäyttöön valmistavissa perheyriyksissä⁵⁸, jollaisia ovat esimerkiksi tiilitehtaat ja autokorjaamot. 12–14 -vuotiaat lapset ovat alttiita pahimmille lapsityövoiman käytön muodoille, koska heillä ei ole enää velvollisuutta käydä koulua⁵⁹ mutta työnteko on heiltä virallisesti kielletty. Lapsityövoiman käyttöä, mukaan lukien sen pahimpia muotoja, tapahtui kaikkialla maassa. Lakeja valvovien viranomaisten toiminta oli tehotonta eivätkä lain säätämät rangaistukset rikkomuksista ehkäisseet lapsityövoiman käyttöä.⁶⁰

Yhdysvaltain työministeriön (US DoL) vuotta 2016 koskevassa Irakin lapsityövoimaraaportissa todetaan, että hallitukset saavutukset ovat vähäiset pahimpien lapsityövoiman muotojen käytön eliminoinnissa. Raportin mukaan lasten työntekoa koskevia lakeja ei toimeenpanna riittävästi eikä hallituksella ole ohjelmia, joilla pahimpia lapsityövoiman käytön muotoja ehkäistäisiin.⁶¹

2.3. Katulapset

Irakin nuorisolaki (Juvenile Law No 76, 1983) määrittelee irtolaiseksi enintään 15-vuotiaan lapsen, joka löydetään ilman huoltajaa kerjäämästä julkisella paikalla, harjoittavan kulkemista sisältävää ammattia kuten kengänkiillotusta tai savukkeiden myyntiä tai mitä tahansa muuta ammattia mikä aiheuttaa laiminlyöntiä. Lain mukaan irtolaislapsella ei ole tiedettyä asuinpaikkaa tai julkista suojapaikkaa, lapsi on vailla laillisia keinoja saada elanto tai lapsi on lähtenyt huoltajansa luota ilman laillista syytä.⁶²

Child Rights International Network (CRIN) toteaa, että kun lapset täyttävät 18 vuotta, heidän on pakko lähteä pois kodittomien suojasta vaikka heillä ei olisi paikkaa minne mennä ja he päätyvät takaisin kadulle. Hyväksyttäessä nuorisolaki 1980-luvulla Irakin hallinto oli huolestuneempi Irakin kansainvälisestä imagosta kuin haavoittuvassa asemassa olevien lasten kuntoutuksesta ja oikeuksista.⁶³

Irakilaisten toimittajien NIRIJ-verkoston artikkelin (2011) mukaan katulasten määrästä ei ole tarkkaa tietoa ja eri lähteiden arvioissa on hyvin suuria eroja. Valtion viranomaisten mukaan

⁵⁶ UNICEF 2015, 62

⁵⁷ UNICEF 2015, s. 20-21

⁵⁸ Perheyriyksellä tarkoitetaan tässä yritystä, jota johtaa puoliso, isä, äiti, veli tai sisar. UN CRC 2015, s. 19

⁵⁹ Kurdistanin alueella oppivelvollisuus on 15 ikävuoteen asti. US DoL 2017, s. 3

⁶⁰ US DoS 2017a

⁶¹ US DoL 2017

⁶² NIRIJ / Dawood, Mayadah 2011

⁶³ CRIN s. 11

kaikkia kodittomia olisi vain muutamia satoja kun taas joidenkin lähteiden mukaan heitä olisi 500 000. Toisaalta erään arvion mukaan useimmilla katulapsilla on perhe, mutta perheet käyttävät lasta elannon hankintaan monin tavoin. Katulapset voivat olla rikollisjärjestöjen hyväksikäytön uhreja. Katulapset myös perustavat itse rikollisjengejä. Ennen Saddam Husseinin hallinnon kaatumista 2003 katulapsina olleet liittyivät myöhemmin aseellisiin joukkoihin. Artikkelissa mainitaan kodittomien lasten joutuneen elinkaupan uhreiksi.⁶⁴ Yhdysvaltain ulkoministeriön vuotta 2016 koskevan ihmisoikeusraportin mukaan sekä perheet että rikollisorganisaatiot ovat lähettäneet lapsia kaduille kerjäämään.⁶⁵

Lasten ruumiillista rankaisua ei ole erikseen kielletty tietyissä lapsille/nuorille tarkoitetuissa laitoksissa (the Surveillance Centre, the Rehabilitation School for Preadolescents, the Rehabilitation Centre for Adolescents, the Juvenile Rehabilitation Centre).⁶⁶

YK:n lapsen oikeuksien komitea on huolissaan siitä, että lakia rikkoneita nuoria ihmisiä pidetään pidätettyinä sen sijaan että tarjotaan vaihtoehtoja pidätykselle. Pidätykset ennen oikeudenkäyntiä ovat pitkiä ja olosuhteet niissä ovat huonot. Nuoret altistuvat fyysiselle ja seksuaaliselle hyväksikäytölle eikä heillä ole riittäviä terveyspalveluita.⁶⁷

2.4. Pakkovärväys aseelliseen toimintaan

YK:n turvallisuusneuvoston mukaan vuoden 2016 aikana ainakin 168 poikaa värvättiin erilaisiin taisteleviin ryhmiin.⁶⁸

ISIS-konflikti kärjistyi kesällä 2014, ISIS kukistettiin virallisesti marraskuussa 2017 ja alkuvuonna 2018 on ollut yksittäisiä iskuja. Aseistetut ryhmät (ISIS ja Al-Qaida) ovat värvänneet sekä kouluttaneet lapsia. Ryhmät käyttivät lapsia vakoojina, tarkkailijoina, sotilastarvikkeiden ja -laitteiden kuljettajina, partiointitehtävissä, tarkastuspisteillä, videoimassa hyökkäyksiä propagandatarkoituksiin ja asettamassa räjähteitä sekä suorissa taistelutilanteissa. ISIS on pakkovärvännyt lapsia Mosulin läänin eri alueilla sen jälkeen kun sotilasoperaatio alueiden vapauttamiseksi ISISiltä alkoi.⁶⁹

Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmiskaupparaportin mukaan ISISin, sunnilaisten heimomilitioiden, kurdien Turkissa perustaman aseellisen järjestön PKK:n ja jesidimilitia Sinjar Resistance Units (YBS) pakkovärvänneet lapsia, jopa vasta 12-vuotiaita, mukaan lukien tyttöjä, taistelu ja tukitehtäviin. ISISin mainitaan Nineven läänissä siepanneen erityisesti jesidilapsia ja kouluttaneen heitä taistelijoiksi ja itsemurhapommittajiksi.⁷⁰

⁶⁴ NIRIJ / Dawood, Mayadah 2011

⁶⁵ US DoS 2017a

⁶⁶ UN CRC 2015, s. 9

⁶⁷ UN CRC 2015, s. 20

⁶⁸ UNSC 2017, s. 12-13

⁶⁹ UNSC 2015, s. 8-10; UNAMI 2017b, s. 17

⁷⁰ US DoS 2017b

Vuoden 2016 lopulla ainakin 463 lasta (joista 172 Kurdistanin alueella) oli pidätettynä valtion turvallisuuteen liittyvistä syistä kuten yhteyksistä taisteleviin ryhmiin.⁷¹

Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmiskaupparaportin mukaan alaikäisiä poikia on pidätetty ja syytetty tai tuomittu terrorismin vastaisen lain (2005) artiklan 4 perusteella. KRG:n alueella lapsia on pidätetty KRG:n terrorismin vastaisen lain (2006) artiklan 2 perusteella. Pidätyskeskukset eivät täytä kansainvälisiä standardeja ja perusinfrastruktuuri on puutteellinen. Lapsia, etenkin tyttöjä, on usein pidätettynä aikuisten kanssa. Pidätyksiä on tapahtunut ilman pidätysmääräystä ja lapsia on pidetty eristettynä ja salaisissa pidätyskeskuksissa pitkiä aikoja. Lapsia on pahoinpidelty ja kidutettu pidätyskeskuksissa.⁷² HRW:n vuotta 2017 koskevan raportin mukaan viranomaiset rikkovat järjestelmällisesti ISIS-kytköksistä epäiltyjen oikeuksia: Pidätettyjen oikeus lakimiehen apuun ei toteudu, pidätettyjen perheille ei ilmoiteta pidätyksestä eikä heille anneta mahdollisuutta olla yhteydessä perheeseensä. Useat pidätetyt kertovat, että heitä on kidutettu tunnustuksen saamiseksi.⁷³ HRW:n artikkelissa, johon haastateltiin kurdiviranomaisten pidättämiä poikia, todetaan, että useimmat pidätetyt olivat sunniarabeja. Poikia oli kidutettu.⁷⁴

Lisäksi Hashd al Shaabi-joukkoihin (Hashd-joukot, PMU-joukot, Popular Mobilization Units, PMF, Popular Mobilization Forces) kuuluvat ryhmät ovat värvänneet lapsia ja lapsia on nähty aseistettuina sotilasvaatetuksessa marssimassa Hashd-joukkojen kanssa. Joukkojen johtajat totesivat julkisesti, että kaikilla irakilaisilla, mukaan lukien lapset, oli velvollisuus taistella ISISiä vastaan. Kesällä 2015 suurajattelija Al-Sistani kehotti opiskelijoita käyttämään kesälomansa sotilaskoulutukseen. Lukuisia kouluja mm Bagdadin, Diyalan, Basran lääneissä käytettiin uskonnollisina ja sotilaallisina koulutusleireinä lapsille. Nuoriso- ja urheiluministeriö lähetti kesäkuussa 2015 kirjeen kaikkien läänien johtotasolle kehottaen käyttämään nuorisoklubeja lasten ja nuorten sotilaskoulutukseen. YK:n raportissa todetaan, että vaikka hallitus ei ohjeistanut lapsia ottamaan aktiivisesti osaa taisteluihin, on huolestuttavaa, että hallitus ei puuttunut lasten värväämiseen Hashd-joukkoihin ja hallituksen puolella oleviin milittioihin. Lapsia liittyi lisäksi jesidien, turkmeenien ja sunniheimojen milittioihin, jotka taistelivat ISISiä vastaan. Raportissa todetaan, että värväämisen laajuutta on vaikea varmentaa.⁷⁵

Yhdysvaltain ulkoministeriön vuotta 2016 koskevan ihmisoikeusraportin mukaan ei ole raportoitu, että Irakin armeija olisi värvännyt alaikäisiä.⁷⁶

Irakin parlamentti hyväksyi marraskuussa 2016 lain Hashd-joukoista.⁷⁷ Yhdysvaltain työministeriön vuotta 2016 koskevan lapsityövoimaraaportin mukaan Irakin toimet – Hashd-joukkojen aseman virallistaminen vuonna 2016 ja niille annettu rahallinen ja materiaallinen tuki – edesauttoivat lasten värväämistä.⁷⁸ Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmisoikeusraportin mukaan ei ole todisteita siitä, että hallitus tarkoituksellisesti värväisi lapsia aseistettuihin joukkoihin.⁷⁹

⁷¹ UNSC 2017, s. 12-13

⁷² UNSC 2015, s. 10

⁷³ HRW 2018

⁷⁴ HRW 2017a

⁷⁵ UNSC 2015, s. 8-10

⁷⁶ US DoS 2017

⁷⁷ AI 2017, s.14

⁷⁸ US DoL 2017, s. 1

⁷⁹ US DoS 2017a

Al Jazeeraan heinäkuussa 2016 julkaiseman artikkelin mukaan ei ole selvää, että onko lapsia pakkovärvätty Hashd-joukkoihin. Al Jazeeraan haastattelemat Hashd-joukoissa taistelevat pojat kertoivat halunneensa liittyä vapaaehtoisesti, toivoen voivansa kostaa ISISille.⁸⁰

Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmiskaupparaportin mukaan jotkut Hashd-joukoista värväävät Basran köyhiltä asuinalueilta lapsia, jotka jättivät koulun ”tehdäkseen vapaaehtoistyötä” Hashd-joukoissa. Monet näistä lapsista näkivät militioihin liittymisen uskonnollisen velvollisuuden täyttämisenä, kun taas toiset näkivät sen elannon ansaintakeinona ja keinona hankkia korkeampi sosiaalinen status. Raportin mukaan nämä värvätyt lapset ovat joukkoihin rekisteröimättömiä eivätkä he saa valtion etuja tai tavanomaista palkkaa. Raportissa mainitaan lasten taistelleen Fallujassa ja muilla alueilla.⁸¹

Irak on ratifoinut vuonna 2008 YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen valinnaisen lisäpöytäkirjan liittyen lasten käyttöön aseellisessa konfliktissa. Asiakirja kieltää kansallisia armeijoita ja ei-valtiollisia aseellisia ryhmiä värväämästä ja käyttämästä alle 18-vuotiaita lapsia.⁸²

YK:n turvallisuusneuvosto toteaa, että etenkin koska Hashd-joukot on virallistettu, tulisi luoda soveltuva järjestelmä iän varmentamiseksi ja erottaa tällä hetkellä taistelujoukoissa olevat lapset sekä saattaa lapsia värväävät tahot tilivelvollisiksi.⁸³

2.5. Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö

Lasten seksuaalisen hyväksikäytön tapauksia on erittäin vaikea varmentaa ja dokumentointi on haasteellista koska perheet pelkäävät leimautumista ja/tai kosta. Raportoituja lukuja tulee käyttää vain valaisemaan trendejä koska tapauksia jää huomattavasti raportoimatta.⁸⁴

Irakin laki kieltää lasten kaupallisen hyödyntämisen sekä lapsipornon. Yhdysvaltain ulkoministeriön vuotta 2016 koskevan ihmisoikeusraportin mukaan lapsiprostituutio oli ongelma Irakissa ja erityisen vakava ongelma syyrialaispakolaisten keskuudessa Kurdistanin alueella. Koska rikosoikeudellinen vastuu alkaa 9-vuotiaana Irakin keskushallinnon alueella ja 11-vuotiaana Irakin Kurdistanin alueella, viranomaiset usein kohtelevat seksuaalisesti hyväksikäytettyä lasta rikollisena sen sijaan, että häntä kohdeltaisiin uhrina.⁸⁵

Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmiskaupparaportin mukaan syyrialaisia pakolaisia, joita on Irakin Kurdistanissa noin 225 000, on Irakin Kurdistanin alueen pakolaisleireillä pakotettu väliaikaisesti ja pakotettuihin avioliittoihin irakilaiden tai toisten pakolaisten kanssa. Raportin mukaan jotkut Kurdistanin viranomaiset ovat välinpitämättömiä tai lahjottavissa olemaan välinpitämättömiä myös tapauksissa jossa tyttö on myyty useita kertoja.⁸⁶ Raportin mukaan Kurdistanin alueella on

⁸⁰ Al Jazeera 8.6.2016

⁸¹ US DoS 2017b

⁸² HRW 2016; UN Treaty Collection (päiväämätön)

⁸³ UNSC 2017, s. 12-13

⁸⁴ UNSC 2015, s. 11

⁸⁵ US DoS 2017

⁸⁶ US DoS 2017b

hyväksikäytetty iranilaisia, syyrialaisia ja paikallisia tyttöjä prostituutiossa. Raportissa mainitaan erityisesti Erbilin ja Suleimanian alueet.⁸⁷

ISISin taistelijat pitivät hallinnassa olleilla alueilla vankinaan tuhansia naisia ja lapsia eri etnisistä ja uskonnollisista ryhmistä, etenkin jesidinaisia ja -lapsia. Järjestö pakotti vankejaan pakkoavioliittoihin, seksiorjiksi, raiskasi heitä ja käytti heitä kotipalvelijoinaan ja joitakin myytiin ulkomaille. Tuhansia pääsi sittemmin järjestöltä pakoon ja he joutuivat maan sisäisesti siirtymään joutuneiden leireille. Nämä uhrit ovat erityisen suuressa vaarassa joutua jälleen hyväksikäytetyksi.⁸⁸

YK:n lapsen oikeuksien komitea on esittänyt huolensa laajalle levinneestä seksuaalisesta väkivallasta ja hyväksikäytöstä, joka kohdistuu erityisesti tyttöihin. Lisäksi se on huolissaan rikoslain (Penal Code 111, 1969) artiklasta 427, jonka mukaan raiskaukseen syyllistynyttä ei rangaista jos hän avioituu raiskatun tytön kanssa, puutteellisesta tuesta uhreille sekä seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneiden lasten stigmatisoitumisesta.⁸⁹

2.6. Perheväkivalta ja kunniaväkivalta

Irakin keskustilastoviranomaisen vuonna 2012 julkaiseman, 10 620 kotitaloutta käsittävän tutkimuksen mukaan 10 – 14 -vuotiaista tytöistä useampi kuin joka viides oli joutunut tutkimusta edeltävän kuukauden aikana isänsä lyömäksi tai vahingoittamaksi, yli neljäsosa oli kokenut samaa äitinsä tai sisartensa taholta ja vajaa kolmasosa veljiensä taholta. On huomattavaa, että väkivalta veljien taholta on yleisempää kuin vanhempien taholta. Irakin Kurdistanissa perheväkivaltaluvut olivat matalampia kuin Irakin keskushallinnon alueilla.⁹⁰

AI Monitorin haastatteleminen asiantuntijoiden mukaan lapsiin kohdistuva perheväkivalta ja hyväksikäyttö ovat lisääntyneet. Sitä ilmenee etenkin köyhissä, lukutaidottomissa perheissä, jotka kärsivät heikentyneestä taloudellisesta tilanteesta ja suuresta lapsiluvusta. Lasten hyväksikäyttöä tapahtuu myös niiden keskuudessa, jolla ei ole ymmärrystä ihmisoikeuksista. Vanhemmat voivat kärsiä mielenterveysongelmista tai heillä voi olla väärä käsitys lasten kasvatuksesta – lasta voidaan hyväksikäyttää hänen opettamiseksi. Vaikkakaan väkivalta ja hyväksikäyttö eivät ole uusia ilmiöitä, sosiaalisen median kanavat ovat tuoneet aiheen enemmän pinnalle. Kaltoin kohdellut voivat olla liian peloissaan tehdä rikosilmoituksen poliisille, mutta saattavat kääntyä sosiaalisen median puoleen.⁹¹

Perheväkivaltaa koskevaa vanhaa lakia ei toimeenpanna riittävän tehokkaasti joten laki ei toimi pelotteena väkivallantekijöille. Kyseisessä laissa rangaistukset riippuvat väkivallan muodosta ja lapsen iästä.⁹² Uudempi perheväkivallan vastainen lakiesitys ei ole edennyt parlamentissa.⁹³

⁸⁷ US DoS 2017b

⁸⁸ US DoS 2017b

⁸⁹ UN CRC 2015, s. 10

⁹⁰ CSO 2012, s. 29, 34-35

⁹¹ AI Monitor / Al-Qaher, Sara 2.5.2017

⁹² AI Monitor / Al-Qaher, Sara 2.5.2017

Ruumiillinen rankaiseminen kotona on lain mukaan sallittua ja rikoslain (Penal Code No 111, 1969) 41 artiklan mukaan aviomiehellä on oikeus kurittaa vaimoaan lyömällä.⁹⁴

YK:n lapsen oikeuksien komitea toteaa, että vaikka Irakin Kurdistanissa on ollut perheväkivallan vastainen säädös vuodesta 2011, se on huolissaan riittämättömästä oikeudellisesta suojasta sekä perheväkivallan aliraportoinnista, mikä johtuu pelosta saattaa perhe häpeään, koston pelosta sekä poliisin ja turvallisuusjoukkojen taholta tapahtuvasta häirinnästä ja hyväksikäytöstä.⁹⁵

Uskonnollisesti konservatiivisilla ja heimoperinteisiin nojautuvilla alueilla esiintyy kunniaväkivaltaa. Kunniaväkivaltatapauksissa perhe tai suku kohtelee väkivalloin jäsentänsä, yleensä naispuolista henkilöä, joka on aiheuttanut toiminnallaan häpeää perheelleen tai heimolleen. Kunniaväkivalta voi tarkoittaa murhaa, fyysistä väkivaltaa, arestia, liikkumisen rajoittamista, koulutuksen hankkimisen estämistä, pakkoavioliittoa, pakotettua itsemurhaa tai julkista häpäisemistä.⁹⁶ Kunniaväkivaltaa esiintyy yleisimmin sen jälkeen kun nainen on tehnyt tai hänen oletetaan tehneen jotakin seuraavista: Ystävyys vastakkaisen sukupuolen kanssa tai esiaviollinen suhde, kieltäytyminen avioitumasta perheen valitseman puolison kanssa, avioituminen perheen toiveiden vastaisesti tai aviorikos. Lisäksi kunniaväkivaltaa voi esiintyä jos uhri on tullut raiskatuksi tai kidnapatuksi.⁹⁷

The Guardianin artikkelissa 2013 viitataan Unifem-järjestöön ja todetaan, että maassa on vähintään 400 kunniamurhaa joka vuosi, mutta kunniamurhat, itsemurhat ja muu väkivalta naispuolisia perheenjäseniä kohtaan on aliraportoitu.⁹⁸ PassBlue -sivustolla viitataan YK:hon jonka mukaan Kurdistanin alueella kunniamurhia olisi noin 50 kuukaudessa mutta useimmat kunniamurhat jäävät raportoimatta.⁹⁹

Tanskan maahanmuuttoviraston (DIS) 2010 Kurdistanin alueelle tehdyn tiedonhankintamatkan raportin mukaan toisinaan myös miespuolinen henkilö voi joutua kunniamurhan uhriksi.¹⁰⁰

Irakin rikoslain (Iraqi Penal Code No 111 of 1969) artikla 409 pitää ”kunniaa” lieventävänä asianhaarana väkivaltarikoksissa perheenjäseniä vastaan.¹⁰¹ Viranomaiset voivat olla haluttomia tutkimaan perheväkivaltarikoksia perusteellisesti sekä asettamaan rikosentekijöitä vastuuseen.¹⁰² Joissakin tapauksissa itsemurhaksi esitetty tapaus on todellisuudessa perheen suorittama kunniamurha.¹⁰³

⁹³ HRW 2017b; HRW 2017c; Niqash / Habib, Mustafa 19.11.2017; Al Monitor / Al-Qaher, Sara 2.5.2017

⁹⁴ UN CRC 2015, s. 9

⁹⁵ UN CRC 2015, s. 9

⁹⁶ UNAMI & UN HRC 2016 s, 29-31; UNAMI & UN HRC 2017, s. 14; MRGI & CCCR 2015, s. 26

⁹⁷ MRGI & CCCR 2015, s. 26

⁹⁸ The Guardian / Dosky, Berivan 17.3.2013

⁹⁹ Pass Blue / Higgs, Johanna & Rudzite, Liga 6.5.2014

¹⁰⁰ DIS 2010, s. 3-8

¹⁰¹ UN CRC 2015, s. 6; UNAMI & OHCHR 2017, s. 11

¹⁰² UNAMI & OHCHR 2017, s. 11

¹⁰³ US DoS 2017a

2.7. Tyttöjen ympärileikkaus (FGM)

UNICEFin tilaston mukaan vuosina 2004 - 2016 8 % 15–49 -vuotiaista irakilaisista naisista oli ympärileikattuja ja 3 % 0-14 -vuotiaista tytöistä oli ympärileikattuja. Tytöistä ja naisista 88 % haluaisi käytännön loppuvan. Ympärileikkauksia tehdään pääasiassa Kurdistanin alueella Erbilin ja Suleimanian lääneissä sekä kiistellyillä alueilla Kirkukin läänissä.¹⁰⁴ Lääneittäin tarkasteltuna ympärileikattujen 15–49-vuotiaiden tyttöjen ja naisten prosenttiosuudet ovat seuraavat:

Erbil (Kurdistan) 58 %

Suleimania (Kurdistan) 54 %

Dohuk (Kurdistan) 2 %

Kirkuk 20 %

Salah al-Din 2 %

Qadissia 1 %

Nineve, Diyala, Anbar, Bagdad, Karbala, Babylon, Wasit, Najaf, Muthanna, Missan, Thi-Qar ja Basra 0 %¹⁰⁵

Ympärileikkaukset ovat yleisempiä köyhissä kuin rikkaissa perheissä ja yleisempiä niissä perheissä joissa perheen äiti on kouluttamaton. Käytäntö on hieman yleisempi kaupungeissa (9 %) kuin maaseudulla (6 %). Vain harvan ympärileikkauksen suorittaa lääkäri ja noin joka kymmenennen sairaanhoitaja, kättilö tai muu terveysalan työntekijä. Noin joka kolmannen leikkauksen suorittaa perinteiseen tapaan toimiva kättilö/isoäiti ja noin puolessa tapauksista joku muu kuten sukulainen tai perheen ystävä. Valtaosa leikkauksista tehdään tyttöjen ollessa alle 10-vuotiaita. 45 – 49 vuotiaista naisista 10 % on ympärileikattu, vastaava osuus 15 – 19-vuotiaiden osalta on 5 %.¹⁰⁶ Tämä viittaa siihen, että käytäntö olisi vähenemässä.

Irakin Kurdistanissa ympärileikkaus tehdään pääasiassa 3 – 12 -vuotiaana naispuolisen perheenjäsenen pyynnöstä. Perinnettä ylläpitävät naiset – äidit, tädit ja muut naiset, jotka haluavat tytölle parasta. Käytännöllä halutaan varmistaa tytön avioliittokelpoisuus ja kunniallisuus kurdiyhteisön jäsenten silmissä.¹⁰⁷

Tyttöjen ympärileikkaus kiellettiin lailla Irakin Kurdistanissa vuonna 2011 ja ympärileikkausten määrä on sen jälkeen vähentynyt. Viranomaiset eivät kuitenkaan toimeenpane lakia järjestelmällisesti ja kättilöt voivat jatkaa ympärileikkauksia ilman rangaistusta.¹⁰⁸

Irakin rikoslaissa vartalon osien leikkaaminen irti on kielletty. Käytännössä laki ei suojaa ympärileikkaukselta kolmesta syystä:

1. Perinteiset seksuaalisuuteen liittyvät rajoitukset
2. Ympärileikatut lapset ovat liian nuoria tehdäkseen itse rikosilmoituksen

¹⁰⁴ UNICEF 2017c, 183-185; UNICEF 2013, s. 54

¹⁰⁵ UNICEF 2013, s. 31

¹⁰⁶ UNICEF 2013, s. 40-41, 44, 101, 103, 107, 174-177, 181, 183

¹⁰⁷ HRW 2010

¹⁰⁸ Wadi 2017a; Wadi 2017b; UN CRC 2015, s. 11

3. Lapsen huoltajat ovat itse mukana edesauttamassa ympärileikkauksen suorittamista.¹⁰⁹

Maatietopalvelu tekee tyttöjen ympärileikkauksesta tarkemman selvityksen kevään aikana.

1.1. Lapsiavioliitot, pakkoavioliitot ja rekisteröimättömät avioliitot

Irakin laissa henkilöoikeudellisesta asemasta (Personal Status Law No. 188, 1959) artiklassa 7 säädetään minimiavioitumisiäksi 18 vuotta: *“In order for the marriage to be valid, the two parties to the contract should be sane and have reached 18 years of age”*. Kuitenkin artikla 8 sallii avioitumisen 15 vuotta täyttäneille tietyissä tilanteissa:

“1- If a 15-year-old person asks to be married, the judge can authorize his marriage if the eligibility and physical ability of the person in question was proven to him, after obtaining the approval of his legal guardian. If the guardian abstains from responding, the judge calls upon him to state his answer during a defined period. Thus, if the guardian does not object or if he submits an objection that is unworthy of consideration, the judge shall proceed to authorizing the marriage. 2- The judge can authorize the marriage of a 15-year-old person if he sees in it an urgent necessity. Giving such authorization is also conditional upon the attainment of legal puberty and physical ability”.¹¹⁰

Useissa lähteissä todetaan Irakin Kurdistanissa avioitumisen alaikärajan olevan 16 vuotta, mutta vanhempien suostumuksella alempi.¹¹¹ Tanskan maatietopalvelun tiedonhankintamatkaraportissa viitataan UNHCR:ään, joka toteaa avioitumisen alaikärajan olevan 18 vuotta, mutta 16-vuotiaat voivat solmia avioliiton tietyin edellytyksin^{112, 113}

Irakin perustuslain (2005) artiklassa 42 säädetään seuraavasti: *“Iraqis are free in their commitment to their personal status according to their religions, sects, beliefs, or choices, and this shall be regulated by law.”*¹¹⁴ Tämä artikla, jonka mukaan eri yhteiskunta- ja uskonnolliset ryhmät voivat noudattaa omia uskonnollisia opetuksiaan ja sääntöjään avioliittoasioissa, vaikuttaa yrityksiin yhdenmukaistaa kansallinen lainsäädäntö kansainvälisten standardien mukaiseksi.¹¹⁵

Lapsiavioliitossa ainakin toinen puolisoista on alle 18-vuotias. Etenkin tytöt kärsivät lapsiavioliittojen seurauksista.¹¹⁶ Lapsiavioliittojen katsotaan olevan pakkoavioliittoja, koska

¹⁰⁹ Heartland Alliance 2017, s. 6

¹¹⁰ National Legislative Bodies / National Authorities 1959

¹¹¹ UNFPA 2016, s. 5; Girls not Brides 2015, s. 5; UN CRC 2015, s. 11

¹¹² “a person who completed 16 years of age can marry in the court with the judge’s consent under two conditions: eligibility and physical ability and approval of the legal guardian”. DIS 2016, s. 192

¹¹³ DIS 2016, s. 191-192

¹¹⁴ UNAMI 2005

¹¹⁵ UNFPA 2016, s. 4

¹¹⁶ UNICEF 2016b

lapsilta yleensä puuttuu riittävä kypsyys ja informaatiota joita tarvittaisiin tietoisien valinnan tekemiseksi. Lapset usein hyväksyvät avioliiton solmimisen paineen alaisena. Heitä voidaan uhata väkivallalla tai heitä vastaan voidaan käyttää väkivaltaa.¹¹⁷ Pakkoavioliittoja solmitaan myös 18 vuotta täyttäneiden kesken.

UNICEFin mukaan vuosina 2010 – 2016 irakilaisista 20 – 24 -vuotiaista naisista 5 % oli avioitunut ensimmäistä kertaa tai liitossa alle 15-vuotiaana. 24 % vastaavan ikäisistä naisista oli solminut ensimmäisen avioliiton tai oli liitossa alle 18-vuotiaana.¹¹⁸ Järjestön kesäkuussa 2016 julkaiseman arvion mukaan 975 000 tyttöä on avioitunut ennen 15. ikävuottaan, mikä on kaksinkertaisesti verrattuna vuoteen 1990.¹¹⁹ Irakin keskustilastoviranomaisen vuonna 2012 julkaiseman, 10 620 kotitaloutta käsittävän tutkimuksen mukaan koko Irakin tasolla 4,9 % naisista oli avioitunut ennen 15. ikävuottaan (5,0 % Irakin keskushallinnon alueella ja 4,5 % Irakin Kurdistanissa). 21,7 % naisista oli avioitunut ennen 18. ikävuottaan (22,1 % Irakin keskushallinnon alueella ja 19,2 % Irakin Kurdistanin alueella). Naimattomien 10 – 14 -vuotiaiden tyttöjen oman näkemyksen mukaan ideaali avioitumisikä naisille oli 20,3 vuotta.¹²⁰

Tyttö voidaan pakottaa avioitumaan isän puoleisen serkkunsa kanssa (*Al Nehwa - avioliitto*).¹²¹ Serkusavioliittoa pidetään perinteisesti ideaalina kurdien keskuudessa.¹²²

Naisia ja lapsia on pakotettu niin kutsuttuihin väliaikaisiin avioliittoihin (*muta'a*). Käytäntö on yleisempi shiiojen kuin sunnien keskuudessa. Väliaikaisessa avioliitossa mies antaa myötäjäisrahaa tytön perheelle ja saa luvan avioitua tytön kanssa määräaikaista.¹²³

Yhdysvaltain ulkoministeriön vuotta 2016 koskevan ihmisoikeusraportin mukaan viranomaisten ponnistukset lain noudattamiseksi olivat vähäiset. Tyttöjen, jopa vasta 11-vuotiaiden, pakkoavioliittoja solmittiin edelleen, etenkin maaseudulla. Alaikäisten avioliitot, pakkoavioliitot ja loukkaavat, väliaikaiset avioliitot olivat yleisiä etenkin tuolloin ISISin hallitsemilla alueilla. Myös pakotettuja avioeroja tapahtuu, etenkin maan eteläosassa. Pakotetussa avioerossa aviomies tai hänen perheensä uhkaa nuorena avioitunutta vaimoa avioerolla painostaakseen vaimon perhettä maksamaan lisää rahaa aviomiehelle tai tämän perheelle. Pakotetusti eronneet nuoret vaimot joutuivat jättämään miehensä ja miehen perheen. Usein kunniakäsitykset estivät näitä nuoria eronneita vaimoja palaamasta lapsuudenperheeseensä jolloin he jäivät hylätyiksi.¹²⁴

YK:n väestörahasen 2016 julkaiseman, Irakin Kurdistania koskevan selvityksen mukaan sekä Irakin Kurdistanin että keskushallinnon alueilla lapsiavioliitot on yleensä solmittu epämuodollisesti oikeussalin ulkopuolella ja ilman rekisteröintiä. Näin ollen myös asiaa koskevat tilastoluvut ovat epätarkkoja ja lapsiavioliittojen määrä raporteissa jää todellista pienemmäksi. Lapsiavioliittojen yleisyys johtuu monista toisiinsa kietoutuneista uskonnollisista, sosiaalisista ja taloudellisista tekijöistä. Köyhyys, taloudellinen haavoittuvuus sekä joidenkin perheiden kunniakäsitykset johtavat siihen, että tyttöjen halutaan avioituvan nuorena. Irakin Kurdistanin alueelle maan sisäisesti siirtymään joutuneiden epävarma tilanne kuten rajoitettu pääsy terveyspalveluihin,

¹¹⁷ UNFPA 2016, s. 3

¹¹⁸ UNICEF 2017d, s. 183-185

¹¹⁹ UNICEF 2016a, s. 7 [lähde: UNICEF Iraq programme monitoring data]

¹²⁰ CSO 2012, s. 20, 30

¹²¹ UN CRC 2015, s. 11

¹²² JRank, Marriage and Family Encyclopaedias (päiväämätön)

¹²³ US DoS 2017a

¹²⁴ US DoS 2017a

koulutukseen ja töihin johtaa perheet uskomaan, että nuorten tyttöjen on turvallisinta avioitua. Tätä uskomusta tukevat pelot siitä, että muutoin perheen nuoret tytöt voisivat joutua seksuaalisesti hyväksikäytetyiksi. Lisäksi ajatellaan, että tytön avioituessa hänen lapsuudenperheensä taloudelliset velvoitteet vähenevät. Irakin Kurdistanissa nuorten tyttöjen tekosyy olla avioitumatta on koulunkäynti ja alueella on sanonta ”koulutus tai avioliitto”, mitkä saatetaan nähdä ainoina olemassa olevina vaihtoehtoina nuorelle tytölle.¹²⁵

Virallisen käytännön ulkopuolella, uskonnollisten johtajien toimesta solmittuja avioliittoja voidaan solmia kun vanhemmat haluavat näyttää alaikäisen tyttärensä tai jos miehet haluavat avioitua alaikäisten tyttöjen kanssa.¹²⁶

The Arab Weekly -uutissivuston artikkelissa 30.10.2015 todetaan, että siviilioikeudessa rekisteröimättömien avioliittojen määrä on noussut vuoden 2003 jälkeen. Nuoren vanhemmat voivat olla välinpitämättömiä ja nuoret taas tietämättömiä siitä, mitä voi seurata, jos avioliitto on solmittu vain epävirallisesti uskonnollisin menoin. Ongelmia voi syntyä esimerkiksi aviomiehen kuollessa tai hylätessä vaimonsa ja lapsensa. Vaimolla voi olla vaikeuksia todistaa sukulaissuhteensa lapseensa tai lapsen rekisteröimisessä kouluun.¹²⁷ Köyhyyden lisääntyminen ja perheiden hajaantuminen konfliktin vuoksi on lisännyt tyttöjen riskiä joutua pakkoavioliittoon.¹²⁸

Yhdysvaltain ulkoministeriön vuonna 2017 julkaiseman ihmiskaupparaportin mukaan lastensuojelujärjestöt kertovat lapsiavioliittojen yleistyneen IDP-perheiden ja Syyrian pakolaisten keskuudessa Irakin Kurdistanissa. Osa KRG:n viranomaisista on väitteiden mukaan välinpitämättömiä tai lahjottavissa lapsiavioliittotapauksissa.¹²⁹ IDP-perheissä useimmat taisteluissa kuolleista ovat miehiä, mikä on johtanut siihen, että maassa on paljon naispuolisia leskiä ja orpoja. Ilman miespuolista perheenpäättä he ovat alttiina häirinnälle ja heillä on paineita avioitua suojelun ja rahallisen tuen saamiseksi. Monet näistä avioliitoista on solmittu uskonnollisin menoin ilman virallista rekisteröintiä, mikä jättää vaimon vaille laillisia oikeuksiaan avioerotapauksessa ja avioliitosta syntyneet lapset rekisteröimättömiksi.¹³⁰

Girls not Brides -sivuston mukaan seuraaviin ryhmiin kuuluvat lapset ovat muita alttiimpia joutumaan lapsiavioliittoon:

- lapset, jotka elävät taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevassa perheessä
- lapset, jotka elävät perheessä, jonka perheenpää on nainen
- suurten perheiden lapset
- lapset, joiden vanhemmat ovat hyvin iäkkäitä
- lapset, jotka eivät käy koulua tai eivät ole koskaan käyneet koulua
- maan sisäisesti siirtymään joutuneet (IDP) lapset ja pakolaislapset¹³¹

Irakissa on ollut vireillä shiialaisen oikeuskäsityksen mukainen lakiluonnos (*the draft Jaafari personal status law*), jossa mm. entistäkin nuorempien avioliitto olisi sallittu.¹³² Human Rights

¹²⁵ UNFPA 2016, s. 1-4,

¹²⁶ EI-Kak, Faysal 2014, 12

¹²⁷ The Arab Weekly 30.10.2015

¹²⁸ AI Monitor 2012

¹²⁹ US DoS 2017b

¹³⁰ MRGI 2017

¹³¹ Girls not Brides 2015, s. 10

¹³² EI-Kak, Faysal 2014, 12; HRW 2017; USIP 2017

Watchin raportoi 17.12.2017 Irakin parlamentin hylänneen kyseisen muutosehdotuksen. Ehdotuksen mukaan uskonnollisille tuomareille olisi annettu oikeus noudattaa syrjivää lainsäädäntöä perheasioissa. Esimerkiksi vasta 8-vuotiaiden avioliitto olisi tullut sallituksi.¹³³ Parlamentin naisten oikeuksien valiokunnan puheenjohtaja hylkäsi aloitteen marraskuun puolivälissä, mikä esti lakiesityksen etenemisen. Jotkut parlamentin jäsenet ovat uhanneet lakiesityksen eteenpäin viemisellä voittaakseen ääniä osassa maata toukokuun 2018 parlamenttivaaleissa.¹³⁴

2.8. Ihmiskauppa, sieppaukset ja fasliya-avioliitto

YK:n turvallisuusneuvoston mukaan lasten sieppaus on suuri huolenaihe. Esimerkiksi ajanjaksolla 1–6/2015 1 368 lasta siepattiin 390 erillisessä välikohtauksessa. Raportoitujen lukujen arvioidaan olevat pienempiä kuin todellisten tapausten määrä koska uhrien perheet eivät koston pelossa uskalla ilmoittaa sieppauksista. Sieppausten motiivina olivat poliittiset ja taloudelliset tekijät kuten aseistettujen ryhmien rahoittaminen lunnailla, seksuaalinen hyväksikäyttö ja rekrytointi. Osa tapauksista oli ISISin suorittamia jesidien sieppauksia.¹³⁵

Freedom Housen (FM) mukaan maaliskuussa 2015 Hashd-joukot sieppasivat Tikritin kaupungin eteläpuolella vähintään 200 sunnia, mukaan lukien lapsia.¹³⁶ Amnesty International (AI) viittaa useaan lähteeseen ja toteaa, että vuodesta 2014 lähtien Hashd-joukot ovat muun muassa siepanneet tuhansia miehiä ja poikia heidän kodeistaan, työpaikoilta, IDP-leireiltä, tarkastuspisteiltä ja muilta julkisilta paikoilta. AI on dokumentoinut näitä oikeudenloukkauksia Bagdadissa ja sen ympäristössä sekä Anbarin, Salah al-Dinin, Diyalan ja Kirkukin lääneissä. Oikeudenloukkaukset ovat kohdistuneet sunneihin ja motiivina ilmeisesti on kostaa ISISin hyökkäykset sekä rahan kiristäminen siepatun perheeltä.¹³⁷ Hashd-joukot sieppasivat 643 miestä ja poikaa Saqlawiyassa Anbarin läänissä 2015. Viranomaiset eivät ole vuoden 2017 loppuun mennessä julkistaneet selvityksiä asiasta.¹³⁸

Sieppauksia tekevät myös rikollisliigat. AI Monitorin syyskuussa 2016 julkaistussa artikkelissa todetaan, että lasten sieppauksista on tullut yleinen ja vakava ongelma Irakissa. Aiemmin sieppaukset ovat kohdistuneet rikkaiden perheiden lapsiin, mutta nykyään myös köyhien perheiden lapsia on siepattu. Basrassa vanhemmat ovat vaatineet viranomaisilta apua, kun heidän lapsiaan on siepattu kotoa ja kaduilta. Poliisi ei hoida käsittele sieppaustapauksia systemaattisesti. Sieppaukset nähdään ainoastaan turvallisuuskysymyksenä. Sieppaajiltaan vapautuneet lapset yksinkertaisesti palautetaan kotiinsa, eivätkä he saa psykologista tai sosiaalista tukea eikä heidän tilaansa seurata. Samanaikaisesti yliopistosta valmistuneita ammattilaisia kuten psykologeja on työttöminä. Sieppaukset ovat yleensä samantyyppisiä:

¹³³ Yleensä sulhanen on morsianta vanhempi. Tässä lakiesityksessä 8-vuotiailla tarkoitettaneen tyttöjä.

¹³⁴ HRW 2017c

¹³⁵ UNSC 2015, s. 13

¹³⁶ FH 2016

¹³⁷ AI 2017, s. 4, 15

¹³⁸ AI 2018, s. 205

Rikollisliiga sieppaa lapsen autoon. Motiivina on joko raha – rikollisliiga voi vaatia lunnaita, elinkauppa tai tyttöjen kohdalla seksuaalinen hyväksikäyttö.¹³⁹

Toimintatapa voi olla myös epäsuorempi. Rekrytoijat, joista monet ovat naisia, ottavat kohteekseen nuoria tyttöjä, jotka ovat jättäneet perheensä esimerkiksi pelon, hyväksikäytön, pakkoavioliiton tai kunniamurhan uhan vuoksi. Rekrytoijat esiintyvät avun tarjoajina, jotka kertovat vievänsä tytön suojaan, mutta vievätkin hänet bordelliin. Rekrytoijat lähestyvät tyttöjä tyypillisesti suurissa kaupungeissa ja julkisen liikenteen solmukohdissa kun tytöt ovat pakenemassa kotoaan. Kidnapatut myydään eteenpäin kun hinnasta on sovittu. Rekrytointia tapahtuu myös esimerkiksi kampaamoissa, kosmetiikka- ja koruliikkeissä, vankiloissa ja hedelmäkojuissa. Vaikka rekrytoijina on usein naisia, taustalla toimii miehiä, joita tarvitaan esimerkiksi bordellien tai seksiklubien perustamisessa tai asunnon vuokraajana.¹⁴⁰ Bagdadissa erilaisia ”virkistyspaikkoja” kuten kasinoita ja yökerhoja on etenkin Karradan alueella.¹⁴¹

Moniavioisuusperinnettä voidaan käyttää rekrytointikeinona: Parittaja voi avioitua usean naisen kanssa ja myydä vaimojaan prostituutioon.¹⁴²

Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmiskaupparaportin mukaan Irak on sekä ihmiskaupan lähtö-, kauttakulku- että kohdema. Pakolaiset ja maan sisäisesti siirtyneet ovat muita korkeammassa riskissä joutua uhriksi heidän sosiaalisesti ja taloudellisesti heikomman asemansa vuoksi. Irakin vuoden 2012 ihmiskaupan vastainen laki ei kiellä kaikkia ihmiskaupan muotoja: Laki ei pidä lapsiprostituution helpottamista ihmiskaupparikoksena. Laki ei ole yhdenmukainen YK:n ihmiskauppaa käsittelevän pöytäkirjan (2000) kanssa. KRG:n alueella ei ole lakia joka kieltäisi ihmiskaupan, eikä KRG ole hyväksynyt Irakin ihmiskaupan vastaista lakia. Väkivalta, turvallisuusongelmat, valtion kontrollin ulottumattomuus osassa maata, budjettirajoitukset sekä pakolaisten ja sisäisesti siirtymään joutuneiden virta etenkin Kurdistanin alueelle, heikensivät valtion kykyä taistella ihmiskauppaa vastaan.¹⁴³

Kyseisessä raportissa todetaan lasten joutuneen rekrytoiduiksi aseellisiin joukkoihin, pakkoavioliittoihin, pakotetuksi myymään huumeita tai kerjäämään sekä osaksi seksikauppaa tai oman perheen myymäksi toiseen perheeseen. Raportin mukaan perinteiset käytännöt kuten pakkoavioliitot, väliaikaiset avioliitot ja *fasliya (diyyah)*¹⁴⁴ – perheenjäsenen luovuttaminen toiselle heimolle heimokiistojen ratkaisemiseksi – asettaa naiset ja tytöt erityiseen vaaraan joutua ihmiskaupan uhriksi. Joissakin tapauksissa kunniamurhan pelossa kotoaan paenneet tytöt ovat joutuneet rikollisverkostojen seksikaupan uhriksi. Ihmiskauppaverkostot myyvät irakilaisia lapsia naapurimaihin ja Eurooppaan kaupalliseen, seksuaaliseen hyväksikäyttöön.¹⁴⁵

Ceasefire Centre for Civilian Rights -järjestön edustajan mukaan useita *fasliya*-tapauksia on havaittu eteläisessä Irakissa ja hän arvioi käytännön olevan jälleen yleistymässä.¹⁴⁶ Raseef22 - uutistoimiston haastatteleman naisten oikeuksia ajavan aktivistin mukaan viime vuosikymmenellä *fasliya*-avioliittoja olisi solmittu lähes 3 000, perinne on yleinen maaseudulla ja useimmat vaimot

¹³⁹ AI Monitor / Bassem, Wassim 9.9.2016

¹⁴⁰ NCA 2010, s.19-21; Khanzad Culture and Social Organization, 2007

¹⁴¹ AI Monitor / Abu Zeed, Adnan, 5.12.2017

¹⁴² NCA 2010, s. 20

¹⁴³ US DoS 2017b

¹⁴⁴ AI Monitor 2012

¹⁴⁵ US DoS 2017b, s. 52

¹⁴⁶ Lattimer, Mark, julkaisussa EASO 2017, s. 21

ovat alaikäisiä. Heimoperinteen mukaan *fasliya*-avioliittoon pakotettujen vaimojen ei ole sallittua tavata omaa perhettään eikä käyttää oikeuksiaan. Uutisartikkeliin haastattelun uskonoppineen mukaan *fasliya*-avioliitto on islamin vastainen, mutta heimo-oikeus sallii sen etenkin maan eteläisissä lääneissä. Lakiasiantuntijan mukaan *fasliya*-avioliitot ovat yleisempiä köyhillä alueilla.¹⁴⁷

Esimerkiksi Basrassa al-Shawlin ja al-Kharamashan alueilla 50 naista ja tyttöä luovutettiin *fasliya*-avioliittoon heimokiistojen ratkaisemiseksi vuonna 2015.¹⁴⁸ 2016 Maysanin läänissä Nada-heimoon kuuluva tyttö pakotettiin avioliittoon toiseen heimoon kuuluvan miehen kanssa sovituksena siitä, että eräs Nada-heimoon kuuluva oli tappanut toiseen heimoon kuuluvan miehen.¹⁴⁹

Niqashin artikkelin mukaan lakia toimeenpanevat viranomaiset ovat haluttomia puuttumaan heimokiistoihin, koska viranomaiset itsekin ovat alueen heimojen jäseniä. Viranomaisten puuttuminen kiistaan voisi johtaa tilanteen eskaloitumiseen.¹⁵⁰ UNHCR:n mukaan jotkut viranomaisista ovat heimokiistoissa oman heimonsa puolella.¹⁵¹

¹⁴⁷ Raseef 22 / Zeidan Salam 17.8.2016

¹⁴⁸ Esim. Fair Observer / Aljabiri, Janan & Payton, Joanne 29.12.2015; ICSSI 8.7.2015

¹⁴⁹ US DoS 2017b

¹⁵⁰ Niqash / Al-Husseini Haider, (päiväämätön)

¹⁵¹ UNHCR 2018, s. 4

3. Lastensuojelu Irakissa

3.1. Lastensuojelujärjestelmä

Lasten asemasta vastaa työ- ja sosiaaliministeriö MoLSAn (Ministry of Labor and Social Affairs) yhteyteen perustettu lasten hyvinvointikomitea CWC (Child Welfare Committee, Child Welfare Commission, CWC). CWC:ssä on edustajat MoLSA:sta, terveyst-, kulttuuri-, suunnittelu-, naisten asioiden-, ulko-, oikeus-, sisä-, ympäristö- ja ihmisoikeusministeriöistä. CWC:n painopisteenä ovat orvot, vammaiset ja vailla perheympäristöä olevat lapset.¹⁵² CWC on lisäksi vastuussa maahan yksin palaavien alaikäisten vanhempien tai muiden sukulaisten jäljittämisestä.¹⁵³ MoLSA vastaa suoja- ja orpokotien ylläpidosta.¹⁵⁴

Sisäministeriön alaisuuteen on perustettu perhesuojeluvirasto (Family Protection Bureau)¹⁵⁵ ja sen alaisilla poliisiasemilla eri puolilla maata, mukaan lukien Kurdistanin alue, on 16 sisäministeriön alaista perhesuojeluyksikköä (family protection units, FPU), joiden tehtävä on ratkaista perheriitoja ja jotka ovat vastuussa perheväkivallan, hyväksikäytön tai ihmiskaupan kohteeksi joutuneiden auttamisesta.¹⁵⁶ Perhesuojeluyksiköiltä puuttuu resursseja. Tuorein raportti, jossa selvitetään yksiköiden työtä yksityiskohtaisesti, on vuodelta 2014.¹⁵⁷ Perhesuojeluyksiköt keskittyvät enemmänkin sovitteluun kuin uhrien suojeluun.¹⁵⁸ Useimmat työntekijät ovat poliisitaustaisia miehiä, jotka tarvitsisivat aiheeseen liittyvää koulutusta. Lisäksi olisi tarpeen palkata lisää naispuolisia virkamiehiä, poliiseja ja sosiaalityöntekijöitä. Monet eivät tiedä perhesuojeluyksiköiden olemassaolosta.¹⁵⁹ Jotkut perheväkivallan uhrin eivät uskalla kääntyä perhesuojeluyksikön puoleen, koska he epäilevät, että poliisi ilmoittaisi asiasta uhrin perheelle.¹⁶⁰

Irakin keskushallinnon alueella ei ole riittävästi viranomaisten ylläpitämiä tai virallisesti valtuutettuja perheväkivaltaa kohdanneille naispuolisille henkilöille tarkoitettuja suojia, joten ei ole harvinaista, että tuomari määrää tytöt ja naiset vankilaan suojan saamiseksi kunnes asia on ratkennut, poliisi ohjaa heidät palaamaan kotiin tai pitää heitä poliisin sellissä. Esimerkiksi Basran perhesuojeluyksikön mukaan heidän yksi suurimmista ongelmistaan on naisille sopivan majoituspaikan puuttuminen minkä takia uhrin voidaan joutua sijoittamaan vankilaan tai lähettää heidät kadulle kodittomiksi.¹⁶¹

¹⁵² UN ECOSOC 2013, s. 33-34; UN CRC 2014, s. 5

¹⁵³ Landinfo 2014, s. 4, 10

¹⁵⁴ US DoL 2017, s. 7

¹⁵⁵ LAS 2013, s. 32

¹⁵⁶ US DoS 2017a; US DoS 2017b

¹⁵⁷ US DoS 2017a, s. 15

¹⁵⁸ US DoS 2017b

¹⁵⁹ NGO's Coalition of CEDAW Shadow Report 2014, s. 47

¹⁶⁰ US DoS 2016

¹⁶¹ UNAMI & OHCHR 2016 s. 30-31

Palvelut ihmiskaupan uhreille ovat vähäiset ja vaihtelevat alueittain. MoLSA (Ministry of Labour and Social Affairs) ylläpitää ihmiskaupan uhreille, mukaan lukien lapset jotka ovat joutuneet lapsityövoimaksi, tarkoitettuja suojia Bagdadissa sekä Basran, Kirkukin ja Nineven lääneissä. Vuonna 2016 yksikään uhri ei käyttänyt Bagdadissa sijaitsevaa suojaa johtuen turvallisuussyistä sekä rahoituksen puutteesta, jolloin henkilökunnalle ei ollut varaa maksaa palkkoja. Lapsiin erikoistuneita ihmiskaupan uhrien tai pakkorekrytoitujen auttamispalveluja ei ole tarjolla keskushallinnon eikä Kurdistanin alueella. Ihmiskaupan uhrit eivät useinkaan ryhdy oikeustoimiin rikosentekijää vastaan johtuen joko tiedonpuutteesta omista oikeuksista tai kostonpelosta.¹⁶²

Ihmiskauppaa koskevassa laissa (Law on Combating Trafficking in Persons, No 28 of 2012) on säädös, jonka mukaan MoLSA voi perustaa suojia ihmiskaupan ja hyväksikäytön uhreille. Keski- ja Etelä-Irakin viranomaiset ovat tulkinneet säädöksen tarkoittavan, että vain valtiolla on oikeus ylläpitää suojakoteja.¹⁶³ Paikallisten naisjärjestöjen mukaan järjestöjen ylläpitämät suojakodit ovat vaarassa joutua poliisien ratsattavaksi eivätkä suojakodit ole suojassa ääriyhmiin väkivallan uhalta.¹⁶⁴

KRG ylläpitää lähteestä riippuen 3 – 4 suojaa naispuolisille ihmiskaupan- ja väkivallan uhreille minkä lisäksi alueella on yksi yksityinen suojakoti.¹⁶⁵ Kansalaisjärjestöt vastasivat suurelta osin palvelujen järjestämisestä kuten lakiavun tarjoamisesta. Oikeustoimien sijaan viranomaiset pyrkivät toimimaan välittäjänä perheväkivaltaa kokeneen naisen ja hänen perheensä välillä jotta uhri voisi palata kotiin. Myös Tanskan maahanmuuttoviraston (DIS) tiedonhankintamatkalla haastatellut tahot ovat todenneet, että KRG:n viranomaisten ylläpitämät suojat ovat huonosti johdettuja, ylikuormitettuja, niitä on liian vähän eikä asiakkaiden oikeuksia kunnioiteta. Viranomaiset saattavat ilman uhrin suostumusta tuoda rikosentekijän paikalle neuvottelemaan ratkaisua asiaan.¹⁶⁶

Irakin Kurdistanin alueella Asuda-kansalaisjärjestö tarjoaa apua haavoittuvassa asemassa oleville (esim. leskille ja seksuaalista väkivaltaa kokeneille) naisille ja tytöille. Palvelumuotoja ovat psykologinen ja sosiaalinen tuki, lakiapu ja henkilön ohjaaminen suojaan.¹⁶⁷

Lastensuojelupalveluja tarjoavat valtiosta riippumattomat toimijat. Irakiin on perustettu UNICEFin tukemana lastensuojelun toimintaverkosto Child Protection Sub-Cluster (CPSC), joka koordinoi humanitaarista ja muuta apua tarjoavien järjestöjen toimintaa. Klusteriin kuuluu YK-järjestöjä sekä kansallisia ja kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä.¹⁶⁸

UNICEF on tukenut kansallisen lastensuojelupolitiikan tekemistä loppuvuonna 2015. Kyseisen lastensuojelupolitiikan tavoitteena on korjata lainsäädännön puutteita sekä huolehtia heikossa asemassa olevien lasten palveluista ja suojelusta.¹⁶⁹

¹⁶² US DoS 2017; US DoL 2017, s. 7

¹⁶³ ILO 2014

¹⁶⁴ UN HRC 2015, s. 4

¹⁶⁵ US DoL 2017, s. 7; US DoS 2017a

¹⁶⁶ DIS 2016, s. 47

¹⁶⁷ Asuda (päiväämätön)

¹⁶⁸ Global Protection Cluster (päiväämätön); UNSC 2016, s.16

¹⁶⁹ UNGA 2016, s. 14

3.2. Orpolasten tilanne

Arviot orpolasten määrästä vaihtelevat huomattavasti. UNICEF määrittelee orvoksi lapsen, jonka vanhemmista toinen tai molemmat ovat kuolleet mistä tahansa syystä¹⁷⁰. Näin laskien Irakissa on arviolta noin 3 miljoonaa orpoa. Orvot ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja heitä voidaan siepata, käyttää heitä esimerkiksi kerjäläisinä, palvelijoina, prostituoituina tai myydä heitä eteenpäin varakkaille ulkomaalaisille.¹⁷¹

Tietyt väestöryhmät, kuten alaikäiset orvot, vammaiset ja marttyyrien perheet voivat saada valtiolta rahallista tukea.¹⁷² Yhdysvaltain ulkoministeriön ihmisoikeusraportin mukaan naimattomilla naisilla ja leskillä on usein vaikeuksia rekisteröidä lapsiaan. Rekisteröimättömät lapset eivät saa julkisia palveluja kuten koulutusta, elintarvikekortteja ja terveydenhuoltoa. Rekisteröinti ja syntymätodistuksen saaminen on pitkä ja ajoittain monimutkainen prosessi.¹⁷³

AI Monitorin julkaisemassa artikkelissa todetaan, että Irakin keskustilastoviranomaisen selvityksen 2016 mukaan maassa oli 600 000¹⁷⁴ viranomaisille rekisteröityä alle 18-vuotiasta orpoa ja 850 000 leskeä. Selvitys ei kattanut Nineven ja Anbarin läänejä, joiden sisällyttäminen suurentaisi lukuja. Selvitykseen ei myöskään sisällytetty yhteiskunnassa sensitiivisenä pidettyjä asioita kuten kuolleiden aviomiesten leskien uudelleen avioituminen tai orpolasten sijoittaminen kasvatusperheeseen. Artikkelissa kerrotaan räjähdyksessä kuolleen miehen leskivaimosta. Hänelle annetut vaihtoehdot olivat joko jäädä asumaan aviomiehen vanhempien luokse lapsensa kanssa avioitumatta uudelleen tai avioitua uudelleen ja jättää lapsi appivanhemmille. Monet lesket jäivät asumaan entisen aviomiehensä suvun yhteyteen. Valtion toimet ovat riittämättömät orpojen ja leskien suhteen. Valtion myöntämä rahallinen avustus on pieni ja avustuksen anomiseen liittyvä byrokratia raskasta, jolloin monet lesket jättävät rekisteröitymättä asianmukaisille viranomaisille.¹⁷⁵

AI Jazeera -uutistoimiston haastatteleman (2015) UNICEFin edustajan mukaan irakilaisilla on usein laajat sukulaisverkostot, jotka voivat huolehtia orvoksi jääneestä lapsesta. Jos lapselle ei löydy suvusta huoltajaa, lapset voidaan sijoittaa sijaishoitoon. Artikkelissa haastatellun, kaksi orpoa sukulaislastaan adoptoineen miehen mukaan ei ole oikein lähettää lapsia orpokoteihin, koska ei katso sen kuuluvan paikalliseen kulttuuriin.¹⁷⁶ AI Jazeeran artikkelin (2011) mukaan maassa on runsaasti orpoja ja katulapsia ja kuitenkin Bagdadissa on vain neljä pientä orpokotia jotka nekin vajaakäytössä. Irakin viranomaisten mukaan perheenjäsenet mieluummin hylkäävät lapsen, josta he eivät pysty huolehtimaan, kuin kantavat sitä häpeää, että veisivät lapsen orpokotiin.¹⁷⁷

¹⁷⁰ UNICEFin mukaan UNICEFin orvon määritelmä poikkeaa teollisuusmaiden määritelmästä, jonka mukaan lapsi on orpo, jos hänen molemmat vanhempansa ovat kuolleet. UNICEF 2017b

¹⁷¹ Iraqi Orphan Foundation (päiväämätön)

¹⁷² IOM 2017a, s. 4-5; s. US Social Security Administration 2017, s. 110; UNICEF 2017a, s. 74

¹⁷³ US DoS 2017a, s. 55

¹⁷⁴ Suuri lukumääräero verrattuna UNICEFin vastaavaan johtunee mm. määritelmäeroista, maan sisäisestä muuttoliikkeestä ja konfliktista sekä modernin väestötietojärjestelmän ja rekisteröitymisen puutteesta.

¹⁷⁵ AI Monitor / Al-Jaffal, Omar 14.8.2016

¹⁷⁶ AI Jazeera / Barbarani, Sofia 21.11.2015

¹⁷⁷ AI Jazeera 10.5.2011

Avioliiton ulkopuoliset seksisuhteet on kriminalisoitu rikoslain (Penal Code No 111, 1969) 377 artiklassa.¹⁷⁸ Avioliiton ulkopuolella syntynyt vauva saatetaan hylätä julkiselle paikalle. Valtion tulisi kehittää tukimuotoja adoptioiperheille sekä pyrkiä tietoisuutta asiasta, jotta orpolasten ei tarvitsisi kärsiä negatiivisesta sosiaalisesta stigmasta.¹⁷⁹

Orpojen avustaminen on pitkälti kansainvälisten ja paikallisten avustusjärjestöjen¹⁸⁰ varassa julkisen sektorin ollessa monin paikoin kyvytön huolehtimaan velvoitteistaan. Epävirallisesta pienestä bagdadilaisesta yksityishenkilön ylläpitämästä orpokodista kertovassa dokumenttielokuvassa (2012) todetaan, että valtion ylläpitämissä orpokodeissa noin kolmasosa lapsista kärsii hyväksikäytöstä. Dokumenttielokuvassa haastateltu lapsi kertoi valtion orpokodin olleen kuin vankila, jossa hän koki väkivaltaa ja seksuaalista hyväksikäyttöä.¹⁸¹ Uutisoinnin mukaan ISIS otti haltuunsa itäisessä Mosulissa sijainneen paikallisen orpokodin ja koulutti orpokodissa asuneita poikia taistelijoiksi. Orpokoti on sittemmin suljettu Irakin turvallisuusviranomaisten toimesta.¹⁸² Vaikutusvaltaansa kasvattaakseen shiialaiset puolisotilaalliset joukot ovat myös pyrkineet luomaan omia sosiaalipalveluitaan. Esimerkiksi Asa'ib Ahl al-Haq jäljittelee Libanonin Hizbollah-liikettä ja on luonut ohjelman, jolla se avustaa leskiä ja orpoja.¹⁸³

Pääasiassa Irakin Kurdistanissa ja maan keskiosissa toimiva Save the Children -järjestö¹⁸⁴ avustaa mm. niitä lapsia joilla ei ole asianmukaista huoltoa. Järjestö pyrkii jäljittämään vanhempia, yhdistämään perheitä ja varmistamaan tarvittaessa lapselle vaihtoehtoinen huoltaja.¹⁸⁵ Bagdadissa, Karbalassa, Diyalassa, Anbarissa ja Erbilissä toimiva Islamic Relief tukee orpolapsia rahallisesti 40 000 Irakin dinaarilla joka kolmas kuukausi. Tällä rahalla orpolapsi saa katettua osan elinkustannuksistaan kuten asumisen, ruoan ja koulumaksut.¹⁸⁶ Bagdadissa, Najafissa ja Basrassa palvelukeskuksia ylläpitävä, lahjoitusvaroin toimiva Shakiry Charity for Social Solidarity hankkii sponsoreja orpolapsille ja huolehtii heistä kunnes heille löytyy sijaiskoti.¹⁸⁷

Al-Ayn Foundation tarjoaa taloudellista tukea orvoille, mutta ei halua perustaa orpokoteja, koska käytäntö johtaisi lasten kasvamiseen poissa sukulaisten luota. Järjestö haluaa sen sijaan varmistaa, että lapset voisivat kasvaa suvun piirissä. Järjestön avun piirissä on sen 11 toimintavuoden aikana ollut 60 000 lasta.¹⁸⁸

Norjan ja Ruotsin maatietopalveluiden Landinfon ja Lifosin 2014 julkaiseman raportin mukaan Työ- ja sosiaaliministeriön (MoLSA) alainen The Child Welfare Committee (CWC) Bagdadissa on erikoistunut jäljittämään Irakiin palaavien alaikäisten vanhempia ja perheenjäseniä. Se käsittelee

¹⁷⁸ UN CRC 2015, s. 13

¹⁷⁹ Al Monitor / Bassem, Wassim 21.9.2015

¹⁸⁰ Tässä raportissa esitettyjen järjestöjen lista ei ole tyhjentävä.

¹⁸¹ Al Jazeera 27.7.2012

¹⁸² esim. Thomson Reuters Foundation News / Reuters / Kalin, Stephen 17.2.2017; US DoS 2017a, s. 25

¹⁸³ The Washington Post / Sly, Liz 18.2.2013

¹⁸⁴ Save the Children (päiväämätön)

¹⁸⁵ Save the Children 2015, s. 2

¹⁸⁶ Islamic Relief (päiväämätön)

¹⁸⁷ Shakiry Charity for Social Solidarity (päiväämätön)

¹⁸⁸ OHCHR 2017, s. 2

vain tapauksia, joissa lapsi ei syystä tai toisesta itse tiedä vanhempiensa tai perheenjäsentensä olinpaikkaa. CWC avustaa maahan palaavia lapsia sillä edellytyksellä, että paluu vapaaehtoinen ja lapsen edun mukainen. Tässä tapauksessa lapselle tarjotaan apua, majoitus ja koulutusta, myös siinä tapauksessa jos lapsen vanhempia tai perheenjäseniä (extended family) ei tavoiteta. Perheenjäsenten jäljittäminen osoittautuu usein turhaksi jos perhe on muuttanut maan sisäisesti. Kauppaministeriön ylläpitämä elintarvikkeiden jakelujärjestelmä (PDS) on ainoa luotettava tietolähde CWC:lle eikä CWC pysty paikantamaan perheitä, jotka eivät ole päivittäneet asuinpaikkaansa kauppaministeriön järjestelmään. Lapsen lähisukulaisten tavoittaminen voi myös osoittautua turhaksi. Lähisukulaiset voivat perustella varojen puutteella tai kykenemättömyydellään sitä, että eivät halua ottaa lasta huoltaakseen. Jos perhe on haluton vastaanottamaan lasta, MoLSA voi etsiä lapselle sijoituspaikan orpokodissa. CWC on saanut hyvin vähän jäljittämispyyntöjä Ruotsin maahanmuuttoviranomaisilta.¹⁸⁹

Edellä mainitussa raportissa todetaan, että Irakin Kurdistanin alueella Directorate of Passport and Nationality (DoPN) Erbilissä jäljittää alaikäisen vanhempia, jos heillä on käytössään lapsen biotunnisteet, lapsen dokumentit tai muuten riittävästi tietoa mm lapsen kotiosoite ja puhelinnumero. DoPN:n edustajan mukaan kaikilla KRG:n alueelta kotoisin olevilla alaikäisillä on laillinen huoltaja. Hänen mukaansa suurin osa alaikäisistä Irakin Kurdistanin alueelta lähteneistä on peräisin varakkaista perheistä, jotka pystyvät lähettämään lapsensa ulkomaille.¹⁹⁰

¹⁸⁹ Landinfo & Lifos 2014, s. 10-12

¹⁹⁰ Landinfo & Lifos 2014, s. 10-12

4. Lähteet

AI (Amnesty International)

2017. *Iraq: Turning a Blind Eye: The Arming of the Popular Mobilization Units*. 5.1.2017. <https://www.amnesty.org/en/documents/mde14/5386/2017/en/> (käyty 18.1.2018)

2018. *Amnesty International Report 2017/2018 – The state of the world's human rights*. 22.2.2018. <https://www.amnesty.org/en/countries/middle-east-and-north-africa/iraq/report-iraq/> (käyty 25.2.2018)

Al Jazeera,

10.5.2011. *Iraq's abandoned children*. <http://www.aljazeera.com/video/middleeast/2011/05/201151041017174884.html> (käyty 14.2.2018)

27.7.2012. *In My Mother's Arms*. <http://www.aljazeera.com/programmes/witness/2012/07/20127269123624115.html> (käyty 13.2.2018)

8.6.2016. *Iraq's child soldiers: 'What happened to our boys?'*. <http://www.aljazeera.com/news/2016/05/iraq-child-soldiers-happened-boys-160523122213988.html> (käyty 18.1.2018)

Al Jazeera / Barbarani, Sofia, 21.11.2015. *The orphans of ISIL*. <http://www.aljazeera.com/news/2015/11/orphans-isil-151120115859233.html> (käyty 13.2.2018)

Al Monitor 23.12.2012. *Underage Marriage of Iraqi Girls Rises*. <https://www.al-monitor.com/pulse/culture/2012/12/the-underage-marriage-crisis-in-iraq.html> (käyty 12.2.2018)

Al Monitor / Abu Zeed, Adnan, 5.12.2017. *Nightclubs, cafes still risky business for Iraqi women*. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/12/nightclub-girls-club-baghdad-iraq-harassment.html> (käyty 14.2.2018)

Al Monitor / Al-Qaher, Sara / 2.5.2017. *How can Iraq address child abuse, torture?* Saatavilla: <http://www.iraqicivilsociety.org/archives/7064> (käyty 14.2.2018)

Al Monitor / Al-Jaffal, Omar 14.8.2016. *Amid war on IS, Iraq's widows and orphans face neglect*. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/08/widows-orphans-iraq-economy.html> (käyty 14.2.2018)

Al Monitor / Bassem, Wassim,

21.9.2015. *Iraq tries to help shake stigma of orphans*. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/09/iraq-foundlings-infants-society-discriminate-law-article409.html> (käyty 14.2.2018)

9.9.2016. *Children disappear across Iraq, but critics say authorities lack plan*. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/09/child-kidnapping-abduction-iraq.html> (käyty 14.2.2018)

The Arab Weekly 30.10.2015. *Unregistered marriages a trap for Iraqi women*. <http://www.thearabweekly.com/?id=2615> (käyty 19.1.2018)

Asuda (päiväämätön). *About us*. <http://asuda.krd/about-us/> (käyty 13.2.2018)

CRIN (Child Rights International Network) 2016. *Discrimination and disenfranchisement: A global report on status offences (third edition)*. 20.4.2016. https://www.crin.org/sites/default/files/crin_status_offences_global_report_0.pdf (käyty 19.1.2018)

CSO (Central Statistical Organization) / Ministry of Planning 2012. *Iraq Woman Integrated Social and Health Survey (I-WISH)*. Maaliskuu 2012.

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/I-WISH%20Report%20English.pdf> (käyty 22.1.2018)

DIS (Danish Immigration Service),

2010. *Honour Crimes against Men in Kurdistan Region of Iraq (KRI) and the Availability of Protection. Report from Danish Immigration Service's fact-finding mission to Erbil, Sulaymaniyah and Dahuk, KRI, 6 to 20 January 2010.*

<http://www.refworld.org/pdfid/4bd95eae2.pdf> (käyty 23.2.2018)

2016. *The Kurdistan Region of Iraq (KRI), Access, Possibility of Protection, Security and Humanitarian Situation, Report from fact finding mission to Erbil, the Kurdistan Region of Iraq (KRI) and Beirut, Lebanon, 26 September to 6 October 2015.*

11.4.2016. <https://www.nyidanmark.dk/en-GB/Words-and-concepts/US/Asylum/Country-reports/?anchor=4E10F77DD0B24311B03A6DF011DCB4DE&callbackItem=B315A8B6ADB7498C8FE8E6B66A8A09DE&callbackAnchor=0B5B05C37E5A4D669AF0858D963012FD> (käyty 14.2.2018)

Eisenstadt, Michael 2007. *Iraq - Tribal Engagement - Lessons Learned*. Syys-lokakuu 2007.

Käyty (18.1.2018):

<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/opeds/46e959386ed5a.pdf>

El-Kak, Faysal 2014. *Document Advocating Against Teenage Marriage*. Joulukuu 2014.

<https://iraq.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Advocating%20Against%20Teenage%20Marriage%20%20Dec%209%202014%20ElKak.pdf> (käyty 17.1.2018)

Fair Observer / Aljabiri, Janan & Payton, Joanne 29.12.2015. *Woman-for-Blood Marriages Persist in Iraq*. https://www.fairobserver.com/region/middle_east_north_africa/woman-for-blood-marriages-persist-in-iraq-21101/ (käyty 23.2.2018)

FH (Freedom House) 2016. *Freedom in the World 2016 - Iraq*.

<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2016/iraq> (käyty 23.2.2018)

Girls not Brides 2015. *Prevention of and response to child marriage - Kurdistan region of Iraq (KRI). Inter Agency Guidance Note*. 14.10.2015. <https://www.girlsnotbrides.org/wp-content/uploads/2017/06/CM-interagency-guidance-Kurdistan-Iraq-2015.pdf> (käyty 19.1.2018)

Global Protection Cluster (päiväamäätön). *Iraq Child Protection Sub-Cluster*.

https://www.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/iraq_national_cp_sub_cluster_meeting_minutes_nov_2017.pdf (käyty 13.2.2018)

The Guardian / Dosky, Berivan 17.3.2013. *My broken dream for Iraqi Kurdistan*.

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/mar/17/broken-dream-iraqi-kurdistan> (käyty 23.2.2018)

Heartland Alliance 2011. *Institutionalized violence against women and girls - Laws and practices in Iraq*. 2011. <https://www.heartlandalliance.org/international/wp-content/uploads/sites/15/2017/02/Institutionalized-Violence-Against-Women-and-Girls-in-Iraq-Laws-and-Practices-January-2011.pdf> (käyty 12.2.2018)

HRW (Human Rights Watch),

2010. *"They Took Me and Told Me Nothing" - Female Genital Mutilation in Iraqi Kurdistan*. 16.6.2010. <https://www.hrw.org/report/2010/06/16/they-took-me-and-told-me-nothing/female-genital-mutilation-iraqi-kurdistan> (14.2.2018)

2016. *Iraq. Militias Recruiting Children*. 30.8.2016.

<https://www.hrw.org/news/2016/08/30/iraq-militias-recruiting-children> (käyty 17.1.2018)

2017a. *KRG: Children Allege Torture by Security Forces. No Access to Family Months After Detention*. <https://www.hrw.org/news/2017/01/29/krq-children-allege-torture-security-forces> 27.2.2018

2017b. *Iraq: Strengthen Domestic Violence Bill - Increase Protection for Victims; Set Penalties for Abusers*. 19.3.2017. <https://www.hrw.org/news/2017/03/19/iraq-strengthen-domestic-violence-bill> (käyty 28.2.2018)

2017c. *Iraq: Parliament Rejects Marriage for 8-Year-Old Girls*. 17.12.2017. <https://www.hrw.org/news/2017/12/17/iraq-parliament-rejects-marriage-8-year-old-girls> (käyty 17.1.2018)

2018. *World Report 2018. Iraq – Events of 2017*. 18.1.2018. <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/iraq> (käyty 23.2.2018)

ICSSI (Iraqi Civil Society Solidarity Initiative), 2015. *No to Harassment, No to Tribal Fusliya! Iraqi Women Want Their Rights and Freedom!* 8.7.2015. <http://www.iraqicivilsociety.org/archives/4449> (23.2.2018)

ILO (International Labour Organization) 2012. *Women's human rights violations in Iraq*. 23.4.2012 https://www.ecoi.net/en/file/local/1238745/1930_1461163226_int-cescr-css-irq-21592-e.pdf (käyty 14.2.2018)

ILO (International Labour Organization) & UCW (Understanding Children's Work Programme) 2014: *The twin challenges of child labour and youth employment in the Arab States - An overview*. Kesäkuu 2014. [http://ucw-project.org/attachment/CL_YE_in_ILO_Arab_region_states_\(2\)20150213_093745.pdf](http://ucw-project.org/attachment/CL_YE_in_ILO_Arab_region_states_(2)20150213_093745.pdf) (käyty 17.1.2018)

IOM (International Organization for Migration),

2017a. *Country Fact Sheet - Iraq- Baghdad*. Elokuu 2017. https://milo.bamf.de/milop/livelink.exe/fetch/2000/702450/698578/704870/698704/698617/18363939/Irak_-_Country_Fact_Sheet_2017%2C_englisch.pdf?nodeid=18760632&vernum=-2 (käyty 13.2.2018)

2017b. *Displacement Tracking Matrix DTM - Integrated Location Assessment II*. http://iraqdtm.iom.int/downloads/DTM%20Special%20Reports/DTM%20Integrated%20Location%20Assessment%20II/ILA%20II_PART1%20Thematic%20Overview.pdf (käyty 13.2.2018)

Iraqi Orphan Foundation (päiväämätön). *Why Iraq*. <http://www.iraqiorphanfoundation.org/> (käyty 17.1.2018)

Islamic Relief (päiväämätön). *Iraq - Current Situation*. <http://www.islamic-relief.org/609/> (käyty 14.2.2018)

Jrank, Marriage and Family Encyclopaedias (päiväämätön). *Kurdish Families – Kurdish Marriage Patterns*. <http://family.jrank.org/pages/1026/Kurdish-Families-Kurdish-Marriage-Patterns.html> (käyty 14.2.2018)

Kansainväliset järjestöt Bagdadissa. Haastattelut loka-marraskuussa 2017
Maahanmuuttoviraston FAKTA -hankkeen tiedonkeruumatkan aikana. *Irak: Tiedonhankintamatka Bagdadiin loka-marraskuussa 2017*. 6.2.2018
<http://migri.fi/documents/5202425/5914056/Irak+tiedonhankintamatka+Bagdadiin+loka-marraskuussa+2017.pdf/868c0af1-3c50-4ab2-99e0-a720b079c589> (käyty 9.2.2018)

Khanzad Culture and Social Organization, 2007. *An Ocean of Crimes, Scientific Research about Prostitution and Trafficking in Kurdistan*. Raportissa: NCA (Norwegian Church Aid) 2010. *Trafficking, sexual exploitation and prostitution of women and girls in Iraq*. Huhtikuu 2010. <http://www.catwinternational.org/Content/Images/Article/149/attachment.pdf> (käyty 12.2.2018)
Landinfo & Lifos 2014. *The Situation of Children in Iraq and Returning Unaccompanied Minors*. 10.4.2014. https://landinfo.no/asset/2873/1/2873_1.pdf (käyty 14.2.2018)

LAS (the League of Arab States) / the Secretariat General 2013. *The comparative Arab report on implementing the recommendations of the UN Secretary-General's study on violence against children*. <http://www.lasportal.org/ar/sectors/dep/Documents/Report.pdf> (käyty 14.2.2018)

Lattimer, Mark, 2017. *Minorities and Vulnerable Groups*. Julkaisussa EASO: *EASO COI Meeting Report. Iraq - Practical Cooperation Meeting, 25-26 April 2017*. <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/publications/coi-iraq-meeting-report.pdf> (käyty 19.1.2018)

Maahanmuuttovirasto / Maatietopalvelu 2017. *Irakin tilannekatsaus marraskuussa 2017*. 15.12.2017. http://migri.fi/documents/5202425/5914056/74849_Irakin_tilannekatsaus_marraskuussa_2017.pdf/1ee588ef-c0bf-4e87-a039-d2f1bb95d6fd (käyty 9.2.2018)

Maahanmuuttovirasto / Maatietopalvelu / FAKTA -hanke 2018. *Irak: Tiedonhankintamatka Bagdadiin loka-marraskuussa 2017*. 6.2.2018. <http://migri.fi/documents/5202425/5914056/Irak+tiedonhankintamatka+Bagdadiin+loka-marraskuussa+2017.pdf/868c0af1-3c50-4ab2-99e0-a720b079c589> (käyty 9.2.2018)

MRGI (Minority Rights Group International) 2017. *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples - Iraq*. Marraskuu 2017. <http://www.refworld.org/docid/4954ce672.html> (käyty 13.2.2018)

MRGI (Minority Rights Group International) & CCCR (Ceasefire Centre for Civilian Rights)/ Puttick, Miriam, 2015. *The Lost Women of Iraq: Family-based violence during armed conflict*. Marraskuu 2015. <http://minorityrights.org/wp-content/uploads/2015/08/Lost-Women-English.pdf> (käyty 22.1.2018)

National Legislative Bodies / National Authorities,

1959. *Iraq: Law No. 188 of 1959, Personal Status Law and amendments*. 30.12.1959 <http://www.refworld.org/docid/469cdf3011.html> (käyty 17.1.2018)

2010. *English translation of the penal code of Iraq of 1969 as amended to 14 March 2010*. https://www.ecoi.net/file_upload/4765_1464616474_pc-1969-v1-eng.pdf (käyty 17.1.2018)

NCA (Norwegian Church Aid) 2010. *Trafficking, sexual exploitation and prostitution of women and girls in Iraq*. Huhtikuu 2010. <http://www.catwinternational.org/Content/Images/Article/149/attachment.pdf> (käyty 12.2.2018)

NGO's Coalition of CEDAW Shadow Report 2014. *Iraqi Women in Armed Conflict and Post Conflict Situation - Shadow Report submitted to the CEDAW committee at the 57th session*. Helmikuu 2014. http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/IRQ/INT_CEDAW_NGO_IRQ_16192_E.pdf (käyty 14.2.2018)

Niqash / Al-Husseini Haider, (päiväämätön). *Roadblocks, Drive-By Killings and Deaths: Tribal Violence Escalates In Southern Iraq*. <http://www.niqash.org/en/articles/security/5105/> (käyty 23.2.2018)

Niqash / Habib, Mustafa 19.11.2017. *Changes to Marriage Law Just Another Erosion of Iraqi Women's Rights*. <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5775/Changes-To-Marriage-Law-Just-Another-Erosion-Of-Iraqi-Women's-Rights.htm> (käyty 28.2.2018)

NIRIJ (Network of Iraqi Reporters for Investigative Journalism), 2011. *Vagrant Children in Iraq: Kicked Out from State Institutions, Recruited by al-Qaeda, and Exploited by Gangs Selling Organs*. <http://www.nirij.org/?p=1021> (käyty 17.1.2018)

OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), 2017.

2017 Humanitarian Needs Overview - Iraq. Tammikuu 2017.

<https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-2017-humanitarian-needs-overview> (käyty 17.1.2018)

2018. Humanitarian Bulletin - Iraq. 6.2.2018.

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/DRAFT_OCHA%20Iraq%20Humanitarian%20Bulletin%20%28January%202018%29_final.pdf (28.2.2018)

PassBlue /Higgs, Johanna & Rudzite, Liga, 6.5.2014. *In Kurdistan and Beyond, Honor Killings Remind Women They Are Worthless*. <http://www.passblue.com/2014/05/06/in-kurdistan-and-beyond-honor-killings-remind-women-they-are-worthless/> (käyty 23.2.2018)

Raseef 22 / Zeidan Salam 17.8.2016. *In Iraq, Women are Offered as Tributes to Settle Tribal Vendettas*. <https://raseef22.com/en/life/2016/08/17/fasliya-marriage-iraq-girls-peace/> (käyty 23.2.2018)

Save the Children,

(päiväämätön). *Iraq - What we do*. <https://iraq.savethechildren.net/what-we-do> (käyty 14.2.2018)

2015. *Iraq - Child Protection - Fact Sheet*.

https://iraq.savethechildren.net/sites/iraq.savethechildren.net/files/library/Child%20Protection%20in%20Iraq%20Factsheet%20_0.pdf (käyty 14.2.2018)

2017. *An Unbearable Reality - The impact of war and displacement on children's mental health in Iraq*.

https://resourcecentre.savethechildren.net/node/12182/pdf/iraq_an_unbearable_reality_june_2017_1.pdf (käyty 9.2.2018)

SCEME (Social Change through Education in the Middle East)/Micha, Alexandra, Abou-Atta, Iman, Macaud, Marie Charlotte & Barnes, Sarah (päiväämätön). *An investigation into the sex trafficking of Iraqi women and girls*. [alkuperäislähde: The Organization for Women's Freedom in Iraq, 2010, Prostitution and Trafficking of Women and Girls in Iraq] http://www.peacewomen.org/assets/file/karamatuna-web_resource.pdf (käyty 12.2.2018)

Shakiry Charity for Social Solidarity (päiväämätön). *Home*.

https://shakirycharity.org/index_E.php?id=2 (14.2.2018)

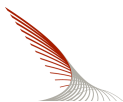
Thomson Reuters Foundation News / Reuters / Kalin, Stephen 17.2.2017. *In Mosul orphanage, Islamic State groomed child soldiers*. <http://news.trust.org/item/20170217080605-gffh6> (käyty 13.2.2018)

UNAMI (United Nations Assistance Mission to Iraq),

2005. *Constitution of the Republic of Iraq*. [epävirallinen englanninkielinen käännös], 15.10.2005. https://www.ecoi.net/file_upload/4765_1464615521_454f50804-3.pdf (käyty 17.1.2018)

2017a. *Promotion and Protection of Rights of Victims of Sexual Violence Captured by ISIL/or in Areas Controlled by ISIL in Iraq*. 22.8.2017.

<http://www.refworld.org/docid/59b67bf04.html> (käyty 17.1.2018)

2017b. *Report on the Protection of Civilians in the context of the Ninewa Operations and the retaking of Mosul City, 17 October 2016 - 10 July 2017*. Marraskuu 2017. http://www.uniraq.org/images/factsheets_reports/Mosul_report%2017Oct2016-10Jul201731%20October_2017.pdf (käyty 17.1.2018)

UNAMI (United Nations Assistance Mission to Iraq) & OHCHR (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner for Human Rights),

2016. *Report on Human Rights in Iraq - January to June 2016*. 5.12.2016. http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=164&Itemid=650&lang=en&limitstart=6 (käyty 13.2.2018)

2017. *Report on Human Rights in Iraq - January to June 2017*. 14.12.2017. http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=164&Itemid=650&lang=en&limitstart=0 (käyty 13.2.2018)

UN Iraq 2013. *Women in Iraq Factsheet March 2013*. 10.3.2013 <https://reliefweb.int/report/iraq/women-iraq-factsheet-march-2013> (käyty 14.2.2018)

UN CRC (United Nations Committee on the Rights of the Child) 2015. *Concluding observations on the combined second to fourth periodic reports of Iraq*. CRC/C/IRQ/CO/2-4. 3.3.2015. <http://www.refworld.org/docid/562de4494.html> (käyty 14.2.2018)

UN ECOSOC (United Nations Economic and Social Council) 2013. *Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 4th periodic report submitted by States parties under articles 16 and 17 of the Covenant: Iraq*. E/C.12/IRQ/4. 20.10.2013. <http://www.refworld.org/docid/561f5e464.html> (haettu 14.2.2018)

UNFPA (United Nations Population Fund),

2016. *Child Marriage in Kurdistan region -Iraq*. 2016. <http://iraq.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Child%20Marriage%20Broucher%20English%20Final%20covers%206.pdf> (käyty 17.1.2018)

(päiväämätön). *UNFPA World Population Dashboard - Iraq*. <http://www.unfpa.org/data/world-population/IQ> (käyty 17.1.2018)

UNGA (United Nations General Assembly) 2016. *Second report of the Secretary-General pursuant to paragraph 7 of resolution 2233 (2015)*. S/2016/77. 26.1.2016. <http://www.refworld.org/docid/56af0c454.html> (käyty 14.2.2018)

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees)

1990. *Unofficial English translation of excerpts from civil code of 18 September 1951 and amendments from 1977*. <https://www.ecoi.net/iraq/nationallaw> (käyty 17.1.2018)

2018. *Tribal Conflict Resolution in Iraq*. 15.1.2018. <http://www.refworld.org/docid/5a66f84f4.html> (käyty 23.2.2018)

UN HRC (United Nations Human Rights Council)

2015. *Seeking accountability and demanding change: A report on women's rights violations in Iraq. The fifth periodic report of the republic of Iraq*. Lokakuu 2015.

2017. *Written statement submitted by the Al-Ayn Social Care Foundation, a non-governmental organization in special consultative status*. A/HRC/35/NGO/126. 1.6.2017. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G17/148/91/PDF/G1714891.pdf?OpenElement> (käyty 13.2.2018)

UNICEF (United Nations Children's Fund),

(päiväämätön). *Statistics by topic + country - Iraq*. <https://data.unicef.org/country/irq/> (käyty 17.1.2018)

2013. *Female Genital Mutilation/Cutting: A statistical overview and exploration of the dynamics of change*. Heinäkuu 2013. http://data.unicef.org/wp-content/uploads/2015/12/FGMC_Lo_res_Final_26.pdf (käyty 9.2.2018)

2015. *A rapid assessment of worst forms of child labour - Republic of Iraq*. Joulukuu 2015. [https://www.unicef.org/iraq/EN_CHILD_LABOUR\(2\).PDF](https://www.unicef.org/iraq/EN_CHILD_LABOUR(2).PDF) (käyty 12.1.2018)

2016a. *A Heavy Price for Children: Violence destroys childhoods in Iraq*. Kesäkuu 2016. [https://www.unicef.org/iraq/Iraq_Heavy_Price\(1\).pdf](https://www.unicef.org/iraq/Iraq_Heavy_Price(1).pdf) (käyty 12.1.2018)

2016b. *Child Marriage*. 29.8.2016. https://www.unicef.org/protection/57929_58008.html (käyty 17.1.2018)

2016c. *The State of the World's Children 2016 - A fair chance for every child*. Kesäkuu 2016. https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_SOWC_2016.pdf (käyty 17.1.2018)

2017a. *Child Poverty in Iraq*. Tammikuu 2017. [https://www.unicef.org/iraq/Unicef_Child_Poverty_in_Iraq_English_Booklet_\(3\).pdf](https://www.unicef.org/iraq/Unicef_Child_Poverty_in_Iraq_English_Booklet_(3).pdf) (käyty 17.1.2018)

2017b. *Orphans*. 16.6.2017. https://www.unicef.org/media/media_45279.html (käyty 18.1.2018)

2017c. *The Cost and Benefits of Education in Iraq: An analysis of the education sector and strategies to maximize the benefits of education*. 21.5.2017. <https://www.unicef.org/iraq/TheCostOfEducationInIraq-EN.pdf> (käyty 19.1.2018)

2017d. *The state of the world's children 2017. Children in a Digital World*. https://www.unicef.org/publications/files/SOWC_2017_ENG_WEB.pdf (käyty 19.1.2018)

United Nations Treaty Collection (päiväämätön). *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict*. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-b&chapter=4&clang=en#EndDec (käyty 17.1.2018)

UNSC (United Nations Security Council),

2015. *Report of the Secretary-General on children and armed conflict in Iraq*. 9.11.2015. S/2015/852. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2015/852 (käyty 12.1.2018)

2017. *Children and armed conflict - Report of the Secretary General*. A/72/361–S/2017/821. 24.8.2017. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2017/821&Lang=E&Area=UNDOC (käyty 17.1.2018)

US DoL (United States Department of Labor) 2017. *2016 Findings on the Worst Forms of Child Labor - Iraq*. 30.9.2017. <https://www.dol.gov/sites/default/files/images/ilab/child-labor/Iraq2016.pdf> (käyty 16.1.2018)

US DoS (United States Department of State),

2017a. *Country Reports on Human Rights Practices for 2016 - Iraq*. 29.3.2017. <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265498#wrapper> (käyty 16.1.2018)

2017b. *2017 Trafficking in Persons Report - Iraq: Tier 2 Watch List*. 2017. <https://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/countries/2017/271208.htm> (käyty 17.1.2018)

2017c. *Annual report on religious freedom (covering 2016)*. 15.8.2017. <https://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2016/nea/268892.htm> (käyty 13.2.2018)

USIP (United States Institute of Peace) 2017. *Iraqi Child Marriage Proposal Reflects Worrying Trend*. 13.6.2017. <https://www.usip.org/blog/2017/06/iraqi-child-marriage-proposal-reflects-worrying-trend> (käyty 22.1.2018)

US Social Security Administration 2017. *Social Security Programs Throughout the World: Asia and the Pacific*, 2016. https://www.ecoi.net/en/file/local/1397953/1788_1491304254_iraq.pdf (käyty 12.2.2018)

Wadi,

2017 a. *Kurdish Satellite Channel reports about FGM*. 9.8.2017. <https://wadi-online.org/2017/08/09/kurdish-satellite-chanel-reports-about-fgm/> (käyty 12.2.2018)

2017b. *Six year old Girl died in Iraqi-Kurdistan after being mutilated*. 25.5.2017. <https://wadi-online.org/2017/05/25/six-year-old-girl-died-in-iraqi-kurdistan-after-being-mutilated/> (käyty 12.2.2018)

The Washington Post / Sly, Liz 18.2.2013. *Iranian-backed militant group in Iraq is recasting itself as a political player*. https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/iranian-backed-militant-group-in-iraq-is-recasting-itself-as-a-political-player/2013/02/18/b0154204-77bb-11e2-b102-948929030e64_story.html?utm_term=.ad6d5d1393e1 (käyty 12.2.2018)

Vastuuvapauslauseke

This document was written by the Finnish Immigration Service's COI Service according to the common EU-guidelines for processing factual COI (2008). It was therefore composed on the basis of carefully selected, publicly available sources of information. All sources used are referenced. All information presented, except for undisputed/obvious facts has been cross-checked, unless stated otherwise. The information provided has been researched, evaluated and processed with utmost care within a limited time frame. However, this document does not pretend to be exhaustive. Neither is this document conclusive as to the merit of any particular claim to refugee status or asylum. If a certain event, person or organization is not mentioned in the document, this does not mean that the event has not taken place or that the person or organization does not exist. The information in the document does not necessarily reflect the opinion of the authority and makes no political statement whatsoever.